

№ 32 (241) 6 жніўня 2001 г.

Ганчарык - Лукашэнка - 26:29

Вынікі апытаўнія грамадзкае думкі, праведзенага на замову «НН»

30 ліпеня — 1 жніўня сацыялягічная служба інфармацыйнай кампаніі БелаПАН "Люстра" на замову нашай газэты апытала 500 менчукоў ад 18 гадоў і старэйшых. Анкетаваныя ладзіліся па гарадзкой квотнай выбарцы (г.зн., што доля людзей пэўнага полу, веку, з пэўным узроўнем адукцыі сярод апытаных адпавядала іхнаму працэнту ў насельніцтве). Памылка выбаркі магла быць толькі вельмі нязначная — менш за 1%.

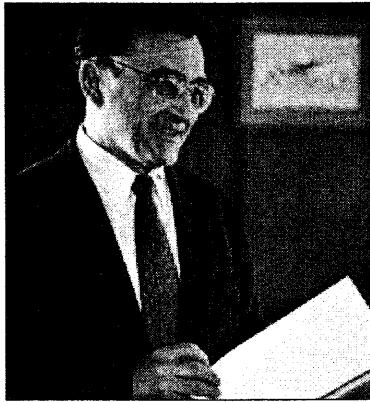
Вынікі апытаўнія — у табліцы справа.

А.Лукашэнка па-ранейшаму застаецца самым папулярным прэтэндентам, але ягоны рэйтынг не расце. У Менску ён як вагаўся ўсе апошнія гады між 25 і 30%, такім і застаецца. Відаць, тое самае і ва ўсёй краіне, адно што агульна-нацыянальны рэйтынг папулярнасці А.Лукашэнкі звычайна вышэйшы за стаўлічны недзе на 15%.

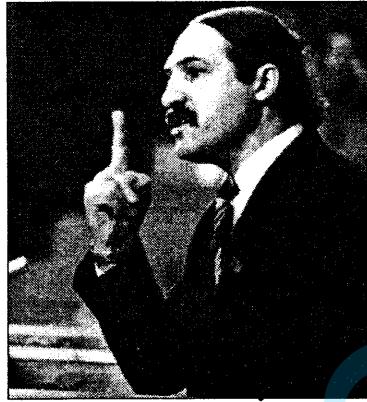
У Ганчарык за 10 дзён паслья абавязчэння яго адзінкін кандыдатам ад шырокай антылукашэнкай кааліцыі рыўком выйшаў у Менску на другую пазыцыю паслья А.Лукашэнкі, скараціўшы адры ў ад першага прэзыдэнта да мінімуму. "Лізбл" адзінага кандыдата спрацаваў. Але ѹ "незалежніцка-дэмакратычны" электарат ня вырас. Ён як складаў у Менску 30—35%, так і складае. Можна меркаваць, што ён застаецца стаўлічым і ў цэльм у краіне, толькі што там ён на дзясятак працэнтаў ніжэйшы, чым у сталіцы.

Цікава, што іншыя апытаўніе, праведзеннае "Люстрам" на мінімум тыдні, паказала: 24% менчукоў лічыць сілавыя структуры датычнымі да шэрагу гучных палітычных зынкненняў-забойстваў. Рыхтык лічба выбарцаў Ганчарыкі.

С.Домаша саступае У.Ганчарыку ў Менску іншым, улічваючы, што ён ужо 10 дзён як прыпыніў уласную кампанію. Яшчэ мацнейшыя пазыцыі Домаша ў рэгіёнах. Не таму, што патэнцыял даверу да яго ў сталіцы быў меншы: проста шмат у нас іншых дэмакратычных палітыкаў, чыя папулярнасць практычна абліжаўся менскай кальцавай дарогай. Гэтак, генэрал Казлоўскі сабраў у сталіцы 36 тыс. подпісаў з 79 тыс. прызнаных сапраўднымі

1. 9 верасня 2001 г. у Беларусі павінны адыбыцца прэзыдэнцкія выбары. Будзеце Вы ці ня будзеце браць у іх удзел?

Так, буду 80,4%
Не, ня буду 11,2%
Цікка адказаць 8,4%

2. Калі ў прэзыдэнцкіх выбарах 9 верасня будуць браць удзел чатыры пералічаныя ніжэй кандыдаты, за каго зь іх Вы прагаласуецце?

За С.Гайдукевіча, старшыню Ліберальна-дэмакратычнай партыі	8,3%
За У.Ганчарыка, старшыню Фэдэрацыі прафсаюзаў Беларускай	19,6%
За С.Домаша, старшыню рады Гарадзенскага абласнога грамадзкага аўяднання "Ратуша"	14,1%
За А.Лукашэнку, прэзыдэнта Рэспублікі Беларусі	27,7%
Супраць усіх	10,5%
Цікка адказаць	19,8%

3. Калі ў прэзыдэнцкіх выбарах 9 верасня будуць браць удзел тры ніжэй пералічаныя кандыдаты, за каго зь іх Вы прагаласуецце?

За С.Гайдукевіча, старшыню Ліберальна-дэмакратычнай партыі	9,3%
За У.Ганчарыка, старшыню Фэдэрацыі прафсаюзаў Беларускай	26,5%
За А.Лукашэнку, прэзыдэнта Рэспублікі Беларусі	29,4%
Супраць усіх	10,5%
Цікка адказаць	24,3%

4. Калі ў прэзыдэнцкіх выбарах 9 верасня будуць удзельнічаць пяць ніжэй пералічаных кандыдатаў, за каго зь іх Вы прагаласуецце?

За С.Гайдукевіча, старшыню Ліберальна-дэмакратычнай партыі	8,0%
За У.Ганчарыка, старшыню Фэдэрацыі прафсаюзаў Беларускай	20,0%
За С.Домаша, старшыню рады Гарадзенскага абласнога грамадзкага аўяднання "Ратуша"	14,0%
За А.Лукашэнку, прэзыдэнта Рэспублікі Беларусі	27,6%
За Л.Сініцына, віцэ-прэзыдэнта грамадзкага аўяднання "Сацыяльна-техналагії"	1,8%
Супраць усіх	10,0%
Цікка адказаць	18,6%

агулам (усе лічбы колькасці подпісаў, прызнаных сапраўднымі, папярэдні, бо канчатковыя станутъ вядомыя толькі на гэтым тыдні), бізнесмен Ю.Данькоў — 62 з 78 тыс., праваслаўны С.Калутін — 57 з 94 тыс., дыпломат М.Марыніч — 70 з 95 тыс., а аграрнік А.Ярошук — аж 51 з 73 тыс.! (Апошнія лічбы ўскосна сведчаць, што гэтыя кандыдаты карысталіся не абы-якой падтрымкай менскія выкананаўчыя вэртыкалі, а то й Ярошына.). За З.Пазняка ў Менску падпісаліся

ХАЛЕРА НАС НЯ ВОЗЬМЕ

У Рэсеi — халера. Як засыцерагчыся ад яе? Ці пагражае яна Беларусi? Цi можна ездзіць цягнікамі, што ідуць цераз Казань? Гісторыя хваробы.

Старонка 4.

ПАДПІСНЫ ІНДЭКС 63125

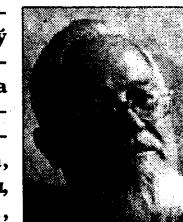

Фэст
на \$10,000.0

Рэпартаж Анатоля Клешчuka з фэсту святой Эўфрасінні ў Саўт-Рывэрз, адным з найбольшых пасяленняў беларусаў у Новым сьвеце.

Старонка 5.

Айцец

8 жніўня спаўнілася 75 гадоў з дня нараджэння айца Аляксандра Надсанана — беларускага святара, дзеяча культуры, даследчыка, пісьменніка і перакладчыка. Імя а.Аляксандра звязанае для нас з захаваннем беларускай культуры на Захадзе, там, дзе былі і ёсьць асяродкі беларускага культурнага і рэлігійнага жыцця. Апостальскі візантатар для беларусаў-каталікоў замежжа, дырэктар Беларускай бібліятэкі імя Скарыны ў Лёндане, адзін з заснавальнікаў і дзеялы сябар Згуртавання беларусаў у Вялікай Брытаніі, віцэ-старшыня Ангельска-Беларускага таварыства, рэктар Беларускага каталіцкага місіі ў Лёндане — гэта толькі пасады, дайш яшчэ на ўбара.

У С.Гайдукевіча шанцаў на пемагому мала. Размытасьць пазыцыі — ні за, ні супраць Лукашэнкі — забяспечвае гарантаваную жменю галасоў, але ѿ сутуці, калі краіна расколатая якраз у асабістым стаўленні да першага прэзыдэнта, ліберал-дэмакрат зъбирае ні больш за 10%. На гэтых выбараў змагацца будзе не Гайдукевіч, змагацца будзе за Гайдукевіча: хто ўрэшце перацягне ягоныя галасы.

Працяг на старонцы 2.

Працяг на старонцы 8.

тэма нумару

Эўрапейскі Картаген Каралявец-Калінінград-Кёнігсберг і ягоная будучыня

Каралявец адметны ў шэррагу гарадоў-прыўдаў, зыншчаных заваёўнікамі дарэшты: ён руйнаваўся не з налёту, не пад гарачую руку, а мэтадычна — нібыта хтосьці стварыў пачварны эксперымент. І насамрэч, паслья вайны саветы атрымалі ўнікальную магчымасць папросту ў лябараторных умовах праверыць слушнасць і трываласць сваіх ідэалёў.

Працяг на старонцы 6.

У наступным нумары "НН"

ДВА ТВАРЫ УГА ЧАВЭСА

Эсэ Гаррыэля
Гарсія Маркеса аб
прэзыдэнту
Вэнсуэлы,
лацінаамэрыканскім
Лукашэнку

ВЫБІРАЙ СВАІ СУДУЧИНЫ. ГЕРБЫ

БТ у чаканьні

На мінулым тыдні новы старшыня Белтэлерадыёкампаніі Валеры Скварцоў прыняў «бунтаўшчыкі» — прадстаўнікоў прафбюро Дырэктрыі пэрспектыўнага вішчання. Уважліва выслухаў прэтэнзіі да кіраўніцтва тэлеканалу, пачытаў заяву, паабязаў разабрацца, прапанаваў падаць яму магчымыя сьпіс новай мастацкай рады БТ і канкрэтнай прапановы па зміненіні сеткі перадачаў. Прафбюро падрыхтавала сьпіс з 21-й асобы. Сярод іх — паэт і былы старшыня БТ Генадзь Бураўкін, старшыня Саюзу пісьменнікаў Вольга Іпатава, тэлэрэжысэр Віктар Шавялевіч, журналіст Зыміцер Падбярэскі. Таксама «пэрспектыўныя» супрацоўнікі прафа-

нуюць аддаць ім цэлы суботні этэр — пад аўтарскія праграмы, жывяя ток-шоў і г.д.

У той гучнай заяве былі яшчэ патрабаваніні стварыць для кантролю за дзеянасцю НДТРК Нацыянальную раду і праверыць фінансавыя справы кіраўніцтва, найперш Рыбакова з Хрусталёвым. Прафбюро сцьвярджае, што за перадачы, якія каштуюць ад сілъ 10 мільёнаў рублёў, БТ плаціла недзяржаўным тэлекампаніям 60 мільёнаў. Пра верагодныя фінансавыя махінацыі Скварцоў адправіў «наверх» дакладную запіску. А наконт Нациянальнай рады ёй без кансультацыі ўзь «верхам» адказаў: «Пакуль ня будзе».

Арцём Лук'яновіч

Спорт

Вучыщца бегаць ды скакаць

У пятніцу ў Эдмонтоне (Канада) узяў старт чэмпіянат сьвету па лёгкай атлетыцы. Гэтыя спаборніцтвы — адна з самых важных падзеяў спартовага году.

Найлепшага выніку на чэмпіянатах сьвету нашыя спартуўцы дамагліся ў 1993 г. у Гётеборгу (Швэцыя). Там яны заваявалі два залатыя мэдалі ды два срэбныя і занялі другое каманднае месца, адразу за зборнай ЗША.

Потым у нашай лёгкай атлетыцы быў спад, але вынікі Алімпіяды-2000 дазваляюць спадзявацца, што гэты спад скончыўся. Менавіта лёгкатаўлеты заваявалі для Беларусі два залатыя мэдалі ўсіх трох.

Якія шанцы маем на гэты раз, скажуць цяжка. Найбольшая надзея — на жанчын, а яны ж тым і харошыя, што непрадказальная.

Лепш за ўсё мы выглядаем у сілавых дысцыплінах, але іх усяго чатыры (штурханье ядра, кіданье молату, дзіды і дыску). Да таго ж у бегавых дысцыплінах адзін і той самы чалавек можа, напрыклад, бегчы 100 і 200 мэтраў, ды яшчэ й эстафету і, адпаведна, мае больш шанцаў на мэдалі ды балы, чым штурхальник ядра ці кіданык дзіды — бо ў сілавых дысцыплінах якое-небудзь сумяшчэнне немагчымае.

Так што, калі мы хочам быць прыкметнай лёгкатаўлетчай дзяржавай, трэба вучыцца бегаць ды скакаць. А чаму, урэшце, мы павінны тут адст到达? Што, у Амэрыцы пры 40 градусах трэніравацца лягчэй?

Аптымізм надаюць вынікі чэмпіянату Эўропы для юніёраў, што адбыўся ў Грасата (Італія). Тут мы атрымалі тры залатыя мэдалі (больш толькі ў чаты-

рох камандай — Расеі, Вялікай Брытаніі, Польшчы і Нямеччыны, столькі сама яшчэ ў Румыніі). Золата для нас узялі скакун у вышынію Андрэй Чубса, кіданынца дзіды Галіна Каҳава ды штурхальніца ядра Натальля Харанэка (дарэчы, таксама прыгнухчыя, як і Яніна Карольчык). Цалкам сэнсацийнае срэбране ўзяў Аляксандар Мікалайчук на дыстанцыі 10000 мэтраў.

Такім чынам, «хварээм» за нашых. Відовішча мае быць куды больш здольнае, чым футбольны матч «Славія» — «Інтэр» (Браціслава), дзе было двойчы 0:1 без асаблівых шанцаў для мазыранаў.

A.U.

Уласныя вочы пільней за ўсім сочаць!

Беларускі закон дае права кожнаму грамадзяніну краіны ажыццяўляць назіраньне за ходам выбараў. Грамадзянская ініцыятыва «Незалежнае назіраньне» яднае людзей, што будуць працаўцаў дзеля адкрытасці і справядлівасці выбараў.

Кантактныя тэлефоны:

Менск: 213-43-52

Менская вобласць: (017) 258-78-14, (017) 221-60-55

Берасцейская вобласць: (0162) 26-65-69

Віцебская вобласць: (0212) 37-36-09

Гомельская вобласць: (02342) 4-58-91

Гарадзенская вобласць: (0152) 76-44-75

Магілёўская вобласць: (0222) 25-84-00

Тэлефануцце ў далучайцеся!

Падрыхтоўка і вылучэнне назіральнікаў за выбарамі адбываецца згодна з дзеючым заканадаўствам Беларусі.

ГАВОРЫЦЬ ВІЛЬНЯ

Міжнародны беларускі
радыёпорт
«Балтыйскія Хвалі»

У дыяпазоне сярэдніх хвяляў,
612 kHz, 490 м

ЖАДАЕМ ВАМ ПРЫЕМНАГА СЛУХАННЯ!

Штодня з сямі раніцы да паўночы:
Радыё Свабода
Радыё Рація
Балтыйскія Хвалі
Падленія

Всёй краіны Не шкада на «Шкоду»

Адным з першых крокоў на дыяпазоніца ад сёлетняга інфляцыйнага мусіця склады 20%, рост ВУП — 4,5%, а сярэдняя заробка — блізу 135 даляраў ЗША. Адно да 220 мільярдаў рублёў вырасце дэфыцит бюджэту. Праўда, яго сёлетня паказыкі засталіся адно ў плянах. І інфляцыйны рост Ніхахаева не спыніла ні цана аўтамабіляў (каля 15000 даляраў), ні тое, што Івацэвіцкі раён — адзін з самых адзінстваў у вобласці, ні тое, што ў рапыканамаўскіх гарах шмат «Волгай» ды «Масквіч», якія варта толькі падрамантаваць.

Аляксандар Горбач, Івацэвічы

«Масквіч» пад іншамарку

Дзіўная аварыя адбылася ў Мядзеле. Адзін чалавек прыехаў у Мядзельскую больницу на стаўрэнкі, з дзясятых рук купленым «Масквічам», паставіў яго ля варотаў ды пайшоў сабе на працэдуру. А транспартны сродак за сумаваў, відаць, без гаспадара, рыпнуш і пакаціўся сам сабою ўніз па дарозе — вядома, мясціна якая, то з гары, то на гару. «Масквіч» даехаў да скрыжавання, дзе трапіў пад колы іншамаркі. Ёй нічога — хіба бампэр пагнуўся трохі, а дзядзьку давядзецаў свайму карчу ўвесь бок назад выгінаць... Адсюль выяснова: калі на тармазы не спадзяешся, вазі з сабою цагліну ды падкладай пад кола.

Сяргей Мікулевіч, Будслаў

Грошы для палякаў

Саюз Палякаў Беларусі распачаў суботу збор грошоў для ахвяраў паводкі, ад якой церпіц Польшча. Прэзыдэнты ахвярадаўцаў будуць надрукаваны ў газэце «Glos znam Niemna».

Я.З.

Дні съмерці ПІСЬМЕНЬНІЦ

30 ліпеня памерла Анзеля Тулупава, аўтарка зборніка вершаў «Станцыя надзей», «Дабрадзея», «Босая цішыня», «Сонца ў хату», «Скажыце ўсім», книжак для дзяцей. Было ёй 63 гады. А сябры днімі адзначылі гадавую па Ніне Чарнайцы, якая памерла летасць 28 ліпеня, у 33-гадовым веку ў Жодзіне. Святлая памяць.

ЛІСТЫ Ў РЭДАКЦЫЮ

Лукашэнка ў Бараўлянах

Вось гісторыя, якую мне распавяляў 60-гадовая вясковая цётухна, якую паклалі ў анкалягічным шпіталі ў Бараўлянах у адну палату з майі макі. Яна акурат ляжала ў Бараўлянах, калі туды наведаўся Лукашэнка.

Слухала яна Лукашэнкаву прамову ды на ўтрымалася: «Скажыце, таварыши, якія яшчэ ў Румыніі». Золата для нас узялі скакун у вышынію Андрэй Чубса, кіданынца дзіды Галіна Каҳава ды штурхальніца ядра Натальля Харанэка (дарэчы, таксама прыгнухчыя, як і Яніна Карольчык). Цалкам сэнсацийнае срэбране ўзяў Аляксандар Мікалайчук на дыстанцыі 10000 мэтраў.

Такім чынам, «хварээм» за нашых. Відовішча мае быць куды больш здольнае, чым футбольны матч «Славія» — «Інтэр» (Браціслава), дзе было двойчы 0:1 без асаблівых шанцаў для мазыранаў.

Во такі чалавек называе сябе «нашым прэзыдэнтам».

Ю.А., Менск

Зянон не маўчышь

Да рэплікі Алеся Кебіка («НН», №30, 2001).

Шаноўны дружка, расплюшы вочы! Ты скардзішся на тое, што ніяма інфармацыі ад Пазынкі, што той маўчышь. Няўжо ты не выжайшь, што не Зянон маўчышь, а пра яго маўчайшь? Не кажу ўжо пра апошнюю некалькі гадоў, дастаткова згадаць мінулы месяц. Іде збор

Навіны гаспадарскія Маладэчанскі трубны — Стroevu

Урад зрабіў папярэдні эканамічны пагнос на наступны год. Ён мала розніца ад сёлетняга інфляцыйнага мусіця склады 20%, рост ВУП — 4,5%, а сярэдняя заробка — блізу 135 даляраў ЗША. Адно да 220 мільярдаў рублёў вырасце дэфыцит бюджэту. Праўда, яго сёлетня паказыкі засталіся адно ў плянах. І інфляцыйны рост Ніхахаева не спыніла ні цана аўтамабіляў (каля 15000 даляраў), ні тое, што Івацэвіцкі раён — адзін з самых адзінстваў у вобласці, ні тое, што ў рапыканамаўскіх гарах шмат «Волгай» ды «Масквіч», якія варта толькі падрамантаваць.

Старшыня Нацбанку Пракаповіч адказаў рабескаймі Цэнтральнай Беларусь у спэкуляцыі рабескім золатам. Паводле ягоных словаў, амаль 100-адсоткавая купля рабескага золата нашым Нацбанкам сталася вынікам беларускіх інвестыцый ў здабычу каштоўных металоў. Сёлета такія інвестыцыі склады 15 млн. даляраў, а у 2002 г. яны павялічыліся ўдвая.

Маладэчанскі трубны завод цяпер адзін з беларускіх ўласнікаў. Свае пазыкі Наваліцкаму мэтаалургічнаму камбінату прадпрыемства сплаціла кантрольным пакетам акцыяў. Рабескія хоцьчукі узласці грошы ў мадэрнізацыю заводу і павялічыць выраб стаўевых трубаў у 2—3 разы.

Амаль кожнае пятае будаўніче прадпрыемства ў Беларусі

Б.Т.

Зубныя шчоткі з заводу «Форд»

Адкрытыя чатыры гады таму завод «Форд» пад Менскам цяпер выпускае зубныя шчоткі. Рабочыя пры такой працы тутака не атрымліваюць заробку з лютага. Новыя гаспадары вывозяць высокатэхнічнае абсталяванне, а замест яго прывозяць старыя стакні. Рабочыя ўзбунтаваліся да прапанілі скагу. Дзяржкандроль пачаў праверку, але, як запусціць прадпрыемства, ня ведае.

У Ганчарыка задача складанейшая, чым у Лукашэнкі. Бо ж яму прыйдзеца весьці эмаканье на толькі за апалаічную частку выбаршчыкаў, але і за ту частку съядомых антылукашэнкаў, якія дагэтуль сумяшчыліся ўладкаўніне яе не цікавяць.

У Ганчарыка задача складанейшая, чым у Лукашэнкі. Бо ж яму прыйдзеца весьці эмаканье на толькі за апалаічную частку выбаршчыкаў, але і за ту частку съядомых антылукашэнкаў, якія дагэтуль сумяшчыліся ўладкаўніне яе не цікавяць.

ТЭЛЕВІЗАР

Гэтым летам у Беларусі ўсе гавораць пра выбары і кожны сутыкаецца з пытаннем, за каго галасаваць. Пытаючыя ў мяне сваякі, старыя знаёмцы, выпадковыя спадарожнікі. Асабістая я для гэтага прыдумаў такое кліш-адказ: згадайце пра свае асабістыя задумкі або меры на бліжэйшы год альбо пяць гадоў; разважце, што вам для звяздзяненых тых плянаў спатрэбіца, і ўвідец, ці рэальная гэта пры цяперашнім уладзе. Досьведу такога жыцця, як цяпер, у нас ужо 7 гадоў. Калі рэальна — галасуйце пра працяг, калі не — за альтэрнатыву.

Якія ж нашы пляны на год ці пяць гадоў?

Аляксандар Старцаў, галоўны нинштатны псыхатэрапэут Менску: Мая галоўная мэта на пяць гадоў — зыніць колькасць самагубстваў сярод беларусаў. Перамяняць стаўленье людзей да псыхатэрапэутаў. Людзі баяцца звязанніца да доктараў сваімі душэўнымі проблемамі, бо думаюць, што іх зачыняць у "дурдом" і будуць карміць таблеткамі да поўнага зынічэння асобы, а потым нікуды не ўладкуюцца на працу, не атрымаеши вадзіцельскіх правоў. Хоць псыхіятрыя і псыхатэрапія — розныя рэчы. У нашай краіне ёсьць сетка псыхатэрапэутычных кабінетаў амаль пры кожнай буйной паліклініцы, у Менску іх 23.

Аляксандар Бухвостаў, лідар Партыі Працы: Я палітык, хачу бы паўдзелніцаць у нармальных мясцовых і парламенцкіх выбарах. Гэта было б мягчыма пры вяртанні да Канстытуцыі 1994 г. З творчых плянаў — хачу напісаць кнігу пра гісторыю рабочага руху ў сувесце 1985 г. да сёньня.

Зыміцер Саўка, мовазнаўца: За 5 год пляную разам з аднадумцамі стварыць універсальную электронную базу беларускай лексікі. У ідэале — сабраць усе-ўсёнькія беларускія слоўкі.

Аляксандар Памідораў, рок-музыка: Запісаць што-небудзь і выдаць прыстойна. Не супольны проект, а сваё нешта, уласнае. Зрабіць рамонцік у хаче і даеахаць, нарэшце, да свайго лецішча, на якім я быў ужо гады два. Выйграць якую-небудзь гучную судовую справу. Безумоўна, выйграць у лятарэю. Ну, і адчыніць шынок.

ратычных сілай, перамогу атрымала аморфная структура — "шырокая каапіція прагрэсіўных сілаў".

Фактычна, у 2001 г. быяла партнаменклятура і зынісленіе эсдэкі пропагандуюць згуляць у гульню, якая была б дарэчы ў 1994 г. Вось падтрымалі б Кебіча, і не было бы Лукашэнкі. Толькі замест Вячаслава Францавіча пропагандуецца Уладзімер Іванавіч.

Але вывесыці краіну да ліберальнай эканомікі можа толькі правацэнтрист з камандай эканамістай-лібералаў. І фантастычны прагноз — перамога Ганчарыка — будзе пазначаць толькі пагібель дэмакратычных сілаў у Беларусі.

У гэтых варунках адмова шаноўнага Домаша ісці да канца ёсьць гарантый

За каго галасаваць?

Захар Шыбеска, галоўны рэдактар часопісу "Спадчына". У часопісе я зъбіраюся надрукаваць сваю гісторыю Беларусі XIX—XX ст. Яе ніхто не захацеў надрукаваць — ні дзяржава, ні прыватныя фундатары, бо гэта сумная гісторыя яшчэ жывога мінулага, жорсткая праўда і пра рэвалюцыйны рух, і пра нацыянальнае адраджэнне, якая не спадабаецца ні савецкім людзям, ні патрыятычнам настроеным.

Андрэй Федарэнка, пісменнік: Напісаць дзіцячую аповесць. Можа быць, працяг "Шчарбатага талеру". У жыццёвых плянах яшчэ жыўлага мінулага, жорсткая праўда і пра рэвалюцыйны рух, і пра нацыянальнае адраджэнне, якая не спадабаецца ні савецкім людзям, ні патрыятычнам настроеным.

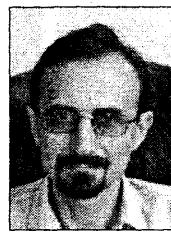
Галіна Бандажэўская, жонка Юр'я Бандажэўскага, зынісленіе былога рэктара Гомельскага мэдінстытуту: Я сябе вельмі кепска адчуваю. У мяне вілякае гора. Жыццё спынілася, я нічога ня ведаю. (Плача).

Ларыса Шутко, кіраўніца Беларускага Жаночага Альянсу: Мэта наша арганізацыі — прывесці 17—18 жанчынай у парламент наступнага склікання і падрыхтаваць кандыдатку ў прэзыдэнты на наступныя прэзыдэнцкія выбары.

Ксёндз Уладзіслаў Завалюн, працаваўшы касцёлу Св.Сымона і Алены: У мяне грандыёзная пляны на гэты год, аднак я не хачу іх адкрываць. Умовы мяняючыя шодня. Вось патэлефонайце праз месяц, я Вам усё адкрыю.

Лявон Вольскі, рок-музыка: Можа, за год будзе нейкай такай кавярні "Мроя", дзе я буду раз на тыдзенні мяшчаць кактэйлі, разліваць піва і абшыцаца з народам. Гэта даволі-такі вар'яцкая ідэя, але ў прынцыпе зрабіць можна. Творчы плян — шыкоўнае выданне анталёгіі "Мрой" для калекцыянізаў. Ад самых паганых аматарскіх записаў да самых апошніх. І каб было як трэба — у кардоне, з зачыненымі дзвінамі. Такая спадчына музычна-культурная: збор усяго, што зроблена.

Міхал Алемпіадыстай, рок-паз: Няма жыццёвых плянаў, няма творчых. Ёсьць нейкія задумы, але іх нельга назваць плянамі. Ну, можа быць, адзін сур'ёзны плян, які можна ў гэтай сітуацыі пасправаўляць выкананць, — гэта плян эміграцыі з Беларусі. Бо тут ве-

стуе — міні-city, забаўляльны горад. Яшчэ я зусім нядайна заклаў фірму "Квартал-цэнтар", якая займаецца выдавецтвай дзеянасцю, гуртавым гандлем і пошукам нафтапрадуктаў для Беларусі. Я не зъбираюся кідаць і свайго казына.

Віктар Шніп, паз: Выдаць "Сабачыя гісторыі". Яшчэ, калі на сёлета, дык у наступным годзе, адпачыць нармальна. А то ўсё працуеш, працуеш... Хацелася б пабыць у вёсцы. Цэлы месяц. Паглядзець, як красукоўці кветкі. Бы ў горадзе сядзіш сядрэг гэтага каменьня — пораў году не адрозніваеш. А ў вёсцы ўсё яркае, ўсё жывое. Усё наша.

Генадзь Сагановіч, гісторык: Вось нядайна здаў у друк нарык гісторыі Беларусі. Што ў прынцыпе я не было працай для задавальнення.

Адпраўдока: Я цяпер адчуў такую радасць, праства хмелю ад свабоды. Урэшце бяруся дарабляць "кніжку пра барадачоў" — пра Тэўтонскі орден і Беларусь. Хачу штогод на кнізе тоўстай выдаўваць. Наступная кніга будзе пра Хмяльнічыну ў Беларусі. А потым — кніга пра Смуту ў Беларусі. Мне хочацца абласцюна іншыя ракурсы знайсці ў гісторыі. А яшчэ хачу ўцягнуць ад гэтай мітусні і начытальніка. Раптам адчуў цяпер рэалнасць гэтай даўній-даўній патрабы. Зъбираюся туго гару літаратуры, у якую склаў самыя патрэбныя кнігі, перацьцяць. Яшчэ хочацца давесыці да ладу хату. Наведаць сябра ў Нью-Ёрку... Ужо ёсьць дастаткова досьведу ў галаве, хапае таго, што было патребна. І адно толькі — уцякаць ад мітусні. І тварыць.

Ева Вежнавец, пісменніца: Я хачу яшчэ адно дзіцяць. І хачу напісаць кніжку сярэдняй величыні, старонак на сто, прысьвечаную пачатку тысячагодзіні ў Беларусі, жыццю жанчын у Беларусі. Натуранальная, я хачу, каб у мяне была машына яй навучылася яе вадзіць. Яшчэ — вывучыць ангельскую мову, давесыці да ладу сваю націмецкую. На ўсё гэта трэба час, разуменіе музея і грашовыя

натацкі, прачытаў у газэце "Беларускі час" артыкул Генадзя Бурякіна на гэту ж тэму.

Байкот пад Лукашэнку

На жаль, грамадзтва не заўажыла небяспечную тэхнолагію ўлады. Гэта байкот выbaraў, дакладней, мінімалізація зацікаўленасці на сельскай Беларусі самімі выбарамі. Звычайна, зайдёды галасуюць пэнсіянэры, а гэта лукашэнкаўскі электарат. Вось яны, па зядзённі, прыйдзуть, прагалаюць. Астатнім убіваецца ў галовы формула-устаноўка: "Няма чаго хадзіць, усё адно выбары будуць сфальсифіканы". Гэта дасягаецца найперш праз чуткі. Супрацоўнікі КДБ, міліцыі менавіта тое кажуць сваім знаёмым. Дзяржаўныя СМІ амаль не даюць інформацыі пра выбарчую кампанію.

Прызначэнне выбараў на 9 верасьня — дакладней разылічаны крок. Большаясць гараджанаў будуць бульбу капаці за горадам.

Дэмакратичнам застаецца толькі самахвярна працаўца — тлумачыць людзям сутыцтво. Парадакальна, але нават у Менску шмат хто лічыць, што дзялугі Вяроўнага Савету кіруюць і зараз, маюць пакынціць зыўлю.

Дэмакратычныя апазыцыі можа прамагчы, але толькі праз цяжкую самахвярную працу і вышэйшыя інтелект. Шанец яшчэ ёсьць, болей можа і на быць.

Вітаўт Невядомы, Менск

даеш — што трэба рабіць, якія дакументы зъбіраць. А плянаванье нейкіх астатніх рэчаў, яно ж будзе ўесь час натыкацца на нейкія дадатковыя праблемы. Плянаванье іншых рэчаў — бессэнсоўнае.

Валеры Костка, падпалкоўнік КДБ у адстаўцы, былы памочнік Г.Карпенкі: Я стаўся прафесійным пчаларом, фэрмэрам. У найбліжэйшую пяцігодкі я замахнусці пабудаваць рай на ўласным кавалаку зямлі. У палітыку вяртацица пакуль не пляную.

Мы апыталі розных вядомых людзей пра іхнія пляны. Усе вядомыя людзі ў той ці іншай ступені творцы. Любы чалавек — у той ці іншай ступені творца. Як творца, кожны з нас будзе выбіраць таго кандыдата, пры якім лягчай будзе тварыць. А ствараць лягчай, калі маеш ясную будучыню, систэму каардынат. Усё, больш нічога ня трабоў. Гэта ўпэўненасць ў будучыні дастаткова, каб чалавек-творца адчуў сваю запатрабаванасць і пісаць свае аповесці, правадаваць свае бізнес-цэнтры на сусветным узроўні. Калі ж гэтага ня ўзігаюць, тады панікае галаваю і творца, рухавік прагрэсу, я і ўсім разыўціца настасе паўзу, якая пагражает грамадзству мутацыямі. Мутацыі закранаюць культуру працы і культуру адносіна між людзьмі, і культуру палітыкі. Урэшце мутацыі дабіраюцца і да маралі.

На маю думку, менавіта такое становішча склалася ў нас за апошнія сем гадоў. Сем гадоў газеты называюць Фліпа Кіркорава зоркай айчыннай эстрады, у тэлевізары — лацінаамэрыканскія страсці з водарами кавы, на FM — сучэльнай Брытні Сылір. Такія вось дасягнены ў галіне культуры ў шырокім яе сэнсе. За гэты сацыяльны пэрыяд у суседній Польшчы стварылі чатыры нацыянальныя спадарожнікавыя тэлеканалы, у Расеі — каналы НТВ, «Культура» і яшчэ сотні нацыянальных і мясцовых, звычайных, кабельных і спадарожнікавых тэлестанцыяў.

Проста выбіраць на ўзроўні канкрэтнага чалавека. У прынцыпе, яшчэ прасыцей — на ўзроўні цэлай краіны.

Альтаў Зыміцер Бартосік

Юры Данкоў, бізнесмен: Вы злавілі мяне ў Швайцарыі. Я прыехаў у Цюрых на перамовы з фундатарамі, якія малгі б дадзіць грошай на перабудову цэнтра Менску ў раёне Цэткін, Калектарнай, Нямігі. На тым месцы, дзе былі старыя габрэйскія могілкі, я хачу пастаўіць помікі ахвярам рэпресій XX ст., а на горцы, якія цяпер пуш-

газэтай і знайшоў такі фрагмент з артыкулу Сямёна Букчына ў "Народнай волі": "В Беларусі нацыоналы пытаюць привесці "спадар", "спадарыні". Некій беларускі варыант рускага — "судар", "сударыні". Но не прывіваецца. То есть между собой "нацыянально ориентированные" употребляюць..."

Яшчэ раней былы старшыня партыі "Славянскі собор" "Белая Русь", а цяпер начальнік Азаронка на тэлевізіі Мікалай Сяргеев пісаў на "Народнай газэці": "В течение всего XX столетия т.н. "националь-съядомы" пытались лишить белорусов их общерусских корней". Напярэдадні сёлетнія Дня Волі ў перадачы "Тайные пружыны политики" Азаронак і яго "творчая група" ўжыла выражение "съядомы аборигены". Пачатак ужыванню ўзяты ў дзвінскіх словаў "съядомы" паклала заява Лукашэнкі на сутэрэны з беларускім пісьменнікамі ў жніўні 1998 г.: "БНФ по языковому признаку поделил людей на "съядомых" и "несъядомых".

Цікава на столькі тое, хто маюць на ўзімі публікацыю і перадачу, а падставы таго, чаму ўжыванце такіх выразаў неакресяльнае азначэніні "национал", "съядомы". Апошнім часам я заўажаў, што по-бачаць ся "съядомай" часткай нашага народу, а таксама "несъядомай", што живе сябе ў Беларусі, працуе, думает, як зараб

Халерная саюзница

У століці Татарстану почалася епідемія халери. Захваріла юко 62 чалавекі, зь іх 34 дзіцяці, найбільш тыя, што плавалі ў заражаних ставах. У шпіталі й ізаляторы патрапіла 290 асобаў, якіх кантактавалі з хворымі. Вядзеца абслідованьне працаўніку гандлю ѥ харчаваньня. Дзяржсанепіднагляд прымае меры перасьцярогі, каб хвароба не пайшла па Рәсей. Пакуль невядома пра выпадкі хваробы ѿ іншых расейскіх рэгіёнах.

Ці прыедзе халера з Казані ѿ Беларусь? Даведка чыгуначнага вакзалу паведаміла, што цягнік адтуль прыбываюць нерэгулярна. Але акурат 7 жніўня праз нашу краіну пройдзе цягнік № 45 Екацярынбург—Берасьце (праз Казань). Так што небяспека тэарэтычна існуе.

Халера недарэмна ўжываецца ѿ беларускіх працлёнках. У 80-х XIX ст. епідемія ѿ нашай краіне забрала некалькі дзясяцік тысяч жыхціц. Губэрнатары стваралі адмысловыя халерныя атрады, што трymалі карантын вакол заражаных населеных пунктаў, палілі заражаныя будынкі. Звесткі пра гэта можна знайсці ѿ тагачасных "Памятных книгах губерній" ды ѿ пэрыяду "Врачебные ізвестія".

Халера азіяцкая або епідэмічная — адна з самых небяспечных

інфекцыйных паморак. Яе называюць "хваробай брудных рук", як і іншыя вострыя кішечныя інфекцыі, бо халера перадаецца пры контактце з рукамі чалавека, які ня мае звычкі або магчымасці мыць руки пасыль прыблізаніем. Заражэнне адбываецца таксама праз воду ѥ харчовыя прадукты, заражаныя халернай жывучкай, ці вібрёнам (*Vibrio cholerae*). Санітарна-епідэміяліячыя службы мусіць адсочаць стан вады ѿ водаправодзе ѹ прадуктаў у крамах і на кірмашох. На жаль, у Беларусі каля 50 гародоў маюць аварыйную водаправоду. Гэта робіць яшчэ меней абароненным перад хваробамі, што прыходзяць з поўдня ці ўсходу.

Халера хутка распаўсюджваецца, выклікае разкае абязводжаныне ды атрубаныне арганізму з цяжкім анатамічным пашкоджаньнем стряўніка ѹ кішак. Інкубациі пэрыяд дойжыцца зазвычай 2—3 дні. Пасля надыходзіць стады халернае срачкі, халернага гастроэнтэріту, альгідны пэрыяд. Гастрантэріт — гэта каля ѿ чалавека панос і пачынае выдзяляцца вадкасць з хлапякамі эпітэллю кішечніка, якая нагадвае рысы адвар. Хворы часта ѿ пакутлівае. Пачынаюцца сутаркі. У альгідны пэрыяд хворы ўпадае ѿ апату, перастае баяцца съмерці, тэмпература ягонага цела звычайна

ецца да 35 градусаў. Скура бялее, руки пухнучь і пруцинеюць, не простираюцца. Голос і дыханье слабеюць і надыходзіць съмерці. Пры правільным дыягнозаванні ѹ хуткім лячэнні ўратаваць чалавека можна ѿ любым пэрыядзе.

Пастаўіць дыягноз халеры "на вока" вельмі складнае нават для дасьведчаных мэдыкаў. Трэба правесці сэрыю аналізаў. Пры падазрэнні на халеру, калі ѿ вас пасыль вяртаныя з Рәсей ці Украіны пачалася нядужасць, належыць імгненна звязацца да лекара!

Самая простая ѹ неабходная трафіляктыка — жыць ѿ чысьціні, мыць руки, ня піць негатаванае вады і малака, на есці брудных прадуктаў і не купацца ѿ выпадковых вадаёмах.

Халера зляўлецца там, дзе беднасць і побытавае бескультур'е, найчасцей у краінах Азіі ѹ Афрыкі. Але яна можа звязацца і ѿ ёўрапейскіх гарадох, дзе ёсьць няшчасцікі, што прывыклі на мыща ды есці са съметніцай.

Беларускія мэдыкі ведаюць пра небяспеку. Як паведаміў намеснік галоўнага лекара адной з менскіх больниц, ёсьць дастатковая колькасць халернага бактэрыялагу, нават на выпадак епідэміі. Аднак у Міністэрстве аховы здароўя пэўныя, што навала нас міне.

Доктарка

Польша

Эдвард Герак: "Пасьпяшаймася, таварышы"

Памёр Герак

Кожны другі палік сёньня мяркуе, што за часоў кіравання "Герка" жылося лепей, чым зараз. У паспалітай съядомасці беластоцкіх беларусаў 70-я засталіся як "залаты век". І нават сёньня ѿ народзе можна пачучь — *Chesec cukierka, idź do Gierka, Gerek ma, to ci da*

Герак збудаваў 2,5 млн. кватэр, але набраў пазыкаў у Захаду аж на 20 млрд. даляраў. Яго адхілілі ад улады ѿ 1980 г., бо на дай рады "Салідарнасці".

Чэхаславацкіх спэцслужбаў падчас дыпытаў катавалі людзей. І трох невінаватах, якія ня здолелі дасьвіці, што прызналіся пад катаваннямі, расстралілі ѿ 1948 г.

Чэская Камісія па рассыльедаваны злачынстваў камунізму за 6 гадоў сваёй чыннасці высунула авбінавачваныні супраць 160 чалавек, але пакарана было толькі 9.

Малдова стала 142-й краінай, што ўйшла ѿ Сусветную гандлёвую арганізацію. Нягледзячы на імдзік найбяднейшай у Эўропе, Малдова тут апярэдзіла і Беларусь, і Рәсеко. Сяброўства ѿ СГА дае магчымасць невялікім краінам на роўных вырашальніцтве. Сябе гандлёвые спрэчкі з супэрдзяржавамі. Можна чакаць і росту інвэстыцый ѿ эканоміку краіны, чые законы прыйшли старанную праўверку СГА. Для Малдовы, падзеленай на дзіве часткі, прыток інвэстыцый — пытанье ня толькі эканамічнага, але й палітычнага выжывання.

Сяргей Рак

Пазыкі

Аднаўленыне сувязяў

Сусветны Банк, пасыль шасьцігадовага перапынку, дасыць Беларусі 22-мільённую пазыку на мадэрнізацыю аципляльных систэмаў у школах ды шпіталях. Банк ціпер распрацоўвае стратэгію дапамогі нашай краіне. У 2002—2004 г. мы можам атрымаць пазыкі памерам да 260 млн. даляраў, калі ѿ краіне адбудуцца змены да лепшага. Таксама Беларусь распачала пад кантролем Міжнароднага валютнага фонду шасьцімесячную праграму, скіраваную на змены ѿ макраэканамічнай палітыкі, у тым ліку на зьмяншэнне дзяржаўнага кантролю за цэнамі. Калі праграма завершыцца паслыпахова, а выбары пройдзуть дэмакратычна, Беларусь можа весьці перамовы наkon новых доўгатэрміновых крэдытаў МВФ.

Расея

Дарагая Москва

Калі ѿ студзені сярэдняя цана квадратнага метру жытла ѿ Маскве складала \$632, дык у ліпені яна дасягнула \$704.

І яно працягвае даражэць. Прагназуецца, што ўвесень цены на нерухомасць падымуцца ѹ 10—20%. На сёньня кватэры ѿ Маскве каштуюць утрай даражэй, чым у Менску.

Палова новых кватэраў прадаецца яшчэ на стады будаўніцтва.

Адна і двухпакаёвая кватэра танцінейшая за адпаведна, \$18000 і \$24000, звычайна ѿ студзенінімі. Калі на пачатку году 50-мэтровую двухпакаёвую сярэдненікай якасці льга было купіць за \$35000—\$38000, дык зараз яны каштуюць ад \$40000. І знаходзяць попыт.

Новага жытла паменшала, бо ўжо цалкам заселеныя буйныя маскоўскія "спальнікі" кшталту Бутава, Жулебіна, Навакосіна, Мар'інскага Парку. Кватэры ѿ "кропавых" новабудоўлях за ўжо засвоеных раёнах, натуральна, будутьць нашмат даражэйшыя.

Забудова старых раёнаў дамамі палепшанай якасці прывяла да таго, што "сталинскі" і "цэкоўскі" дамы пачалі страчваць прастыж. Купіць больш танны кватэрну можна за маскоўскай кальцавай дарогай — там цены на 25—30% меншыя. Квадратны мэтар жылплошчы ѿ Падмаскоўю ѿ панэльнім доме ѿ Мышынчах каштует \$400—450, у пасёлку Белая Дача — \$300 (пры сабекошце \$220 за кв.м), у Троцку — \$280 за кв.м. Рост цнаў звязваюць з ростам даходаў насељніцтва, якое пачало больш выдаткоўваць.

Святы адмірал

Расейская праваслаўная царква кананізowała стваральніка Чарнаморскага флоту адмірала Вушакова. Чаму Вушакоў сяўты, ня могуць толкам патлумачыць нават самі маскоўскія царкоўнікі: маўляў, усё жыццё служыў Радзіме і бліжнім, меў "манаскі дух"... Наступным будуць, траба думаць, Жукаў і Шаманаў.

Злачыннасць

у войску вырасла

Ад пачатку году толькі зарэгістраваная злачыннасць у расейскім войску вырасла на 27%. Найбольшы рост назіраўся ѿ памежных войсках — у 2,5 разы. Больш за палову правапарушэнняў складаюць цяжкія і вельмі цяжкія злачынствы. Найгоршое становішча — у Паўночна-Каўказскай, дзе Чачэнія, Уральскай і Маскоўскай аругах.

Беларусаў не спыталіся

Расейскі ўрад ухваліў праграму прыватызацыі на 2001 г. Нечакана ѿ сьпісе прадпрыемстваў, якія падлягаюць прыватызацыі, зявілася і кампанія "Слаўнафта" — плянуючы прадаць 19,68% яе акцыяў. Нечакана таму, што ніхто не парадзіўся ѿ гэтых пытанняў з беларускім урадам, хоць гэтая кампанія беларуска-расейская. Мяркуеца, што гэтая акцыя выкупіць фінансава-прамысловую группу ТНК, якой ужо належыць больш за 10% акций "Слаўнафты". Такім чынам, у руках новага суўладальніка апыненца блякуючы пакет акцыяў.

С.Р.

Агляд сярэднееврапейскіх падзеяў

У Сараеве ловяць, а ѿ Гаазе судзяць

ЗША гэта трэба для падтрымкі міртвортчых сілаў ѿ Косаве і з стратэгічных меркаванняў: у хуткі час распацніца будаўніцтва балканскага нафтаправоду для каспійскага нафты. Афіцыйны Бялград прызнаеца толькі ѿ тым, што з амэрыканцамі дамаўляліся пра амбен вайсковымі атакамі ѿ чыннасці краіны. Бялград падтрымлівае падзеі ѿ Гаазе, якія пачаліся ѿ 1995 г. камандаваў сэрбскім корпусам, які расстраляў больш за 7 тысяч басніакаў — жыхароў Срабраніцы. Гэта першы прысуд за генады ѿ 1992 г.

Міжнародны трывнал на 46 гадоў турмы генэралу баснійскіх сэрбў Крсыці. Крсыці ѿ 1995 г. камандаваў сэрбскім корпусам, які расстраляў больш за 7 тысяч басніакаў — жыхароў Срабраніцы. Гэта першы прысуд за генады ѿ 1992 г.

У Сараеве паліцыя арыштавала двух генэралаў і палкоўніка (усе троje — баснійцы-мусульмане), аўбінавачаваных у вайсковых злачынствах супраць сэрбай і харватаў. Харватаў ѿ ліпені аддаў Гаагскому трывналу генэрала Рагіма Адзіма, якога вінаваць у злачынствах супраць сэрбай. Падзеяў злачынства ѿ Адзіма альбанец.

У Празе гарадзкі суд прызнаў 76-гадовага Любаміра Штробута, былога прэм'єра камуністичнай Чэхаславачыны, вінаватым у съмерці трох чалавек. Штробут, калі быў міністрам унутраных спраў, не перадаў у Генэральную прокуратуру краіны дакументы, якія съведчылі, што съледчы

Паталія

У Кенії

антыглябалістай няма

Прэм'ер Італіі Бэрлюсконі хоча перанесці прызначаную на касцерычнікі у Рыме сустэрчу Сусветнае арганізацыі харчаваньня і сельскай гаспадаркі (FAO) у якое іншае места (мо ѿ століцу Кеніі Найробі). Як піша італьянскі друк, Бэрлюсконі бацьці новых хвальянняў антыглябалістаў.

С.Р.

ТОЛЬКІ ЖМИНДА І ЛЯНІВЫ НЕ ЧЫТАЕ «НАШАЙ НІВЫ»

Падпісны індэкс 63125.

Падпіска на месяц каштует 929 рублёў.

Для менчукоў на шапік «Белсаюздруку» — 760 рублёў.

РЭПАРТАЖ

Фэст на \$ 10,000.0

Саут-Рывэр — гарадок непадалёк ад Нью-Ёрку. Менавіта ў гэтым амэрыканскім паселішчы кампактна празывае самая вялікая супольнасць беларусаў-эмігрантаў. Беларускую мову на вуліцах Саут-Рывэру пачуеш значна часцей, чым у сталіцы Беларусі. Па сутнасці, нашы землякі іншай мовай між сабой не карыстаюцца. Тутака ёсьць беларускі піўны бар, будынак беларуска-амэрыканскага грамадзкага цэнтра. І, самае галоўнае, — храм Святой Эуфрасіні Палацкай.

У дзень святой апякункі Саут-Рывэр традыцыйна адбываюцца фэсты. Беларускі фэст зьбірае ўсіх жыхароў гарадку: палякаў, габрэяў, цемнаскурых... Сёлета мэтаю фэсту было сабраць гроши на росьпіс купалу і столі царквы. Сабрапал амаль 10 тысячай даляраў. У мінулыя гады гроши зьбіралі на дапамогу ахвярам Чарнобылю.

На сёлетнім фэсьце съпявала заслужаная артыстка Беларусі (пакуль не Амэрыкі) Валянціна Пархоменка з мужам і дачкою — "Trio Kazak Family".

Анатоль Кляшчук,
фота аўтара

Зылева зьверху: Кастьюс Вера-бей

Справа зьверху: помнік змага-рам за вольную Беларусь у Саут-Рыверы

Валянціна Пархоменка съпявае разам з дачкой і мужам

- да 20 словаў (тэкставы модуль) — 113 руб.
- звыш 20 словаў (тэкставы модуль) — 143 руб.
- аформленая абвестка — 71 руб. за кв.см.
- аформленая абвестка — памерам больш за 24 кв.см. з улікам кошту арыгінал-макету — ад 94 руб. за 1 кв.см. За абвесткі пра сямейныя падзеі — зынікка.

Абвесткі палітычнага характару і ад грамадзкіх арганізацый аплачваюцца паводле рэкламных расценак для камэрцыйных абвестак.

Каб замовіць платную прыватную абвестку, трэба пералічыць гроши праз пошту пераводам на разылковы раунак: УНП 101115521, рэдакцыя газеты «Наша Ніва», р/р 3012213050010, Ленінскэ аддз. ААТ «Белбізнесбанк» Менск, код 763.

На зваротным баку блянку паштоваага пераводу ў сэктары «Для пісьмовых паведамленняў» запісваецца дакладна й чытэльна тэкст абвесткі, тэлефон для сувязі і абавязковая дадаецца сказ: «За рэкламныя паслугі».

КОШТ РЭКЛЯМЫ

НАША НІВА

(за 1 см², з улікам ПДВ)

Першая паласа
Апошняя паласа
Унутраная паласа

791 руб.
690 руб.
629 руб.

Для агенцтваў, рэдакцый газет (пры абмене рэкламна-інфармацыйнымі матэрыяламі), некамэрцыйных арганізацый (грамадzkіх арганізацый, фондаў ды інш.) магчымая зынікка да 30%. Пры размышленыі тэкст-матэрыялу — рэкламнага характеру магчымая зынікка да 50%.

Зынікка прадугледжуецца і пры размышленыі некалькіх абвестак запар, абвестак буйнога памеру.

**Рэклама ў «НН» — гэта добрая
рэпутацыя ў вачах дзясяткаў тысяч
самых упłyўовых чытачоў краіны**

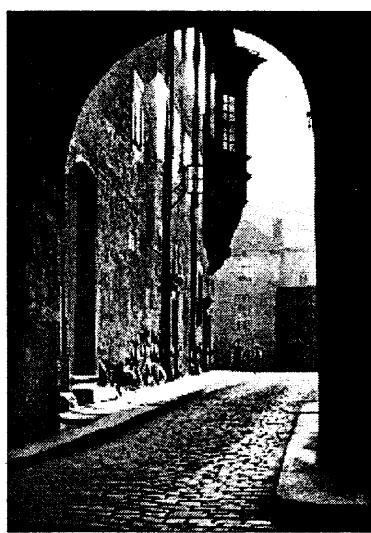
ARCHE-СКАРЫНА

Сярод тэкстаў апошняга нумару:

а.Аляксандар Надсан "Скарны і ананасы"
а.Генадзь Сагановіч "Вайна з беларускай гісторыяй"
Сяргей Дубавец "Апошнія слова Алеся Адамовіча"
Валерка Булгакаў "Эканамічныя нацыяналізм супраць культурнай экспансіі"
Лявон Юрэвіч "Свят эміграцыінага элістадару"
Аляксей Знаткевіч піша пра радыкальныя групоўкі, моладзі, Юлія Андрэева — пра новы альбом "Легенда пра Вялікае Княства", Алеся Эроціч — пра жыццё беларуса ў берлінскім раёне Кройцбэрг, Аліса Бізяева — пра беларускую літаратуру ў Інтэрнэце, Андрэй Хадановіч — пра пээзію і імліры, Адам Мальдзіс і Юрась Лаўрык падаюць новыя рэплікі ў палеміцы вакол кнігі Ю.Гарбінскага "Беларускія рэлігійныя дзеячы".
Друкуюцца таксама новыя вершы Адама Глебуса.

Пытайцца ў кнігарнях і шапіках "Белсаюздруку"

Гэты край падобны да расейскай віспы сярод Эўропы. Разам з тым, назавець яго расейскім праста немагчымы. Як немагчымы сказаць, як будзе называцца ягоная століца — Калінінград, Кёнігсберг ці Каравеў — праз 10 гадоў.

Увесну 1225 г. на месцы прускага гарадзішча Твянгстэ паўстае фартыя, закладзеная багемскім каралём Атакаром II сумесна з Ордэнам. Так пачалася гісторыя Кёнігсбергу, поўная войнай ды інтыграў. У свае залатыя часы ён быў удава большы за Берлін і налічваў 40 000 жыхароў. У 1701 г., у часе каранаціі славутага Фрыдрыху Вільгельма, які вызваліў край ад швэдаў ды заснаваў першую прускую ўніверсітэт — Ордэн Чорнага арла, натоўpu раздзялі 6 тысячай залатых талераў, а на плошчы біў фантан белага й чырвонага віна. Расейцы, якія акупавалі Кёнігсберг у 1758 г., у часе сямігадовай війны, не рабавалі яго: не дазволілі немцы, якіх шмат было тады сярод расейскага ка-

Востраў Калінінград

мандаваньня. Афіцэраў нават прымушалі наведваць лекцыі ва ўніверсітэце. У часе акупацыі норавы кёнігсбержцаў зрабіліся вальнейшымі: яны пачалі паліць на вуліцах ды прызычаліся піць пунш. Расейцы ўрэшце мусілі сышыць, і Кёнігсберг умазаваўся настолькі, што ў 1808 г. прускі каралеўскі двор ды ўрад перехалі туды з мesta Мэмэлю. У 1871 г. у люстронай залі Вэрсалю прускага караля Вільгельма I каранавалі на нямецкага імпэратара. А праз п'ятьдзясят год, паводле новае Вэрсалскае дамовы, Пруссія аддзялілі ад Нямеччыны Данцыскім калідорам...

Але паў усе гэтыя чорныя й залатыя гады, ба ўсіх перамогах і паразах Кёнігсберг заставаўся Кёнігсбергам — з каралеўскім замкам, са славутым універсітэтам, з уласнай філізофскай школай. Ператварэнне яго ў штосьці якасць падцягнуло калі 700 тысячай салдатаў, 5 тысячай гарнітаў, 1500 самалётаў. Эта з 20 разоў перасягала патэнцыял нямецкага гарнізону. Гітлер не дазволіў эвакуація 110 тысячам мірных жыхароў места — загадаў абараніцца да немінучага канца. Але ёй тых, хто здолеў збегчы з гораду, таксама чакаў незайдросны лёс. Ноччу з 30 студзеня на 1 лютага

савецкая субмарына патапіла пасажырскі лайнэр "Вільгельм Густлаф" з 6000 уцекачоў. Уратаваліся толькі 876 чалавек, а капітан субмарыны зрабілі Героем Савецкага Саюзу. Увогуле ж за апошнія месяцы другой сусветнай ва ўсходнім Пруссія загінула 2,1 мільёны мірных жыхароў, а больш за 11 мільёнаў ацалялых неўзабаве расццерушыліся па съвеце.

Саветы не зрабілі з новых земляў саюзны рэспублікі. Адразу пасылаў вайны ў складзе РСФСР з'явілася Кёнігсберская вобласць. Перайменаванье ў Калінінград адбылося ў 1946 г. — такі сабе пасымяротны падарунак "усесаюзнаму старасту". З 1947 г. нямецкае насельніцтва пачалі вывозіць у савецкую акупацыйную зону ў Нямеччыне, каб не замінала будаваць трымаюцца той самай думкі.

РЭПІН ЗАМЕСТ МОЦАРТА

Каравеўскі край стаўся палігона для перайменаваньня. Саветы пераназвалі 219 мястэчак і вёскі, выяўляючы пэўную вынаходлівасць ды цынічны гумар. Так, мястэчка Германаў зрабілася Рускім, Грос пераклалі як Бальшакова і толькі Тэльманава — новая назва мястэчка Дыдлакэн — мела ў сабе нешта нямецкае.

Пераназвалі кожную вулку. На ўсім вуліцам пашанцавала за саветам так, як Ротэнштайнштраса, якую літаральна пераклалі як "Краснокаменная". Часы новыя назывы не адпавядалі старым. Вуліцу, што насіла імя заснавальніка бровару Шыфердэзера, назвалі «Кровельная». А старожытнае найменыне вуліцы Альбрэхт Грабэн (Стары Роў) пераклалі як «Староканавная». Пушкін зъяніні Гётэ, Рымскі-Корсакаў — Штраўса, Рэпін — Моцарта. З гораду старонна рабілі расейскія абласны цэнтар — пазбавілі яго 20 плошчаў (засталося 5) ды танкамі расстралялі ў 1965 г. Каравеўскі замак. Дарэчы, у 1933-м нацысты таксама змаймаліся перайменаваньнямі — выкідалі габрэйскія ды летувіскія назовы.

Савецкая ўлада пачала змаганьне і з нацысцкай агітацияй — надпісамі на сценах, што заставаліся з 30-х гадоў ды заклікалі да барацьбы за ідэалы Райху. Іх замазвалі фарбою, але савецкая фарба слабая, сплыла з дажджкамі, і надпісы тэя зараз дзе-нідзе можна прачытаць. А на арцы мосту ля Заходнага вакзалу захавалася графіці "Галасуйце за Тэльмана!" — напамін пра колішнія выбары ў Райхстаг.

7,7% БЕЛАРУСАЙ

Сёняння ў Калінінградскай вобласці жыве 78,1% расейцаў. Беларусы складаюць першую па колькасці "нацменшасць" — 7,7%. Немцаў, паводле афіцыйных звестак, толькі 0,6%. Прауда, панятак "расеец" можа хаваць пад сабою самыя нечаканыя варыянты нацыянальнасці. Доўті час слова "немец" было тут пад негалоснай забаронай. У пасыльваныя гады беспрытульнікі часцяком "эрзасчавалі" ў дзіцячых дамох.

ЛЕНІНГРАД — 3 КАРАЛЯВЕЦКАЕ ЦЭГЛЫ

На высьпе Кнайпгоф — у гісторычным цэнтры Каравеўца, — якая цяпер завецца выспай Канта, засталіся адно парашткі Катэры. Толькі магіла вялікага філёзафа засыцерагла, яе ад поўнага зынкнення. Справа ў тым, што з руінаў Кнайпгофа, разбуранага налётам брытанскага авіяцыі ў 1944 г., бралі матэрыял для адбудовы Ленінграду — цагла, зробленая па тэўтонскай тэхналёгіі, была вельмі якасная, як і вулічныя брукі. Праз трыццаць гадоў не засталося ні толькі разбураных, але й больш-менш ацалялых будынкаў.

Сяргей Мікулевіч

Эўрапейскі Картаген

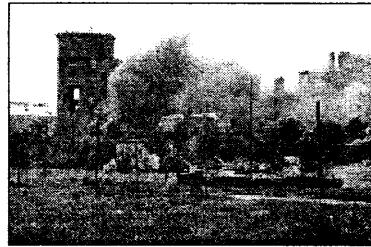
Працяг са старонкі 1.

Каравеўскі замак да канчатковага разбурэння

Узяць нямецкі горад, пераназаваць у гонар сталінскага блазна, расстраліць танкамі каравеўскі замак, зрабіць там месца актыўнага — з півам у цэляфанавых пакетах — адпачынку гараджанаў, наставіць вакол бетонных каробак, засяліць прыбышамі — таксама адварваннымі ад родных мясцінай. Ці народзіцца ў такіх умовах доўгачаканы савецкі чалавек? Аднак, не заладзілася. Грае ўсё-такі нейкую ролю энергэтыка места: сёньня заставацца расейцамі там хоча хіба начальнства (дый тое згодна са службовымі абавязкамі), рэшта дрэнна сабе ўяўляе, кім жадае быць і ў якой краіне жывець...

Жорсткасць, з якой завяўнікі зьнішчалі нават саму памяць пра

Танкі расстрэльваюць Каравеўскі замак

вольнасцяй для рэгіёну, 24% бацаў свой край цалкам незалежнымі, і толькі 10% лічыць, што ён павінен засцяцца ў складзе Рәсей.

АНКЛЯЙ НА ЛАНЦУГУ

У Нямеччыне 2001 г. абвешчаны годам Пруссіі. Прауда, афіцыйна немцы не съпяшаюцца голасна казаць пра свае інтарэсы на Каравеўчыне — яны дужа баяца аўтнавачваннія ў рэваншызме ды адраджэнні імпэрскіх амбіцый. А вось неафіцыйна асобы робяць съмаліўшыя заявы. Напрыклад, экспліністар замежных спраў Кляўс Кінкель кажа, што Нямеччына павінна прымаць актыўны ўздел у спраўах рэгіёну, каб ягонае насельніцтва не згубіла даверу да немцаў. Цікавіцца Каравеўцам і літоўцамі — яны ўжо ўклалі гроши ў каравеўчыкі пракладаў "эўрапейскага" жыцця вакол Каравеўца шмат. У 2003 г. у Эўропе вступае Польшча, у 2005 — Літва, і Калінінградская вобласць будзе з усіх бакоў аточаная "сапраўднай Эўропай". Эўрапейцы актыўна ўкладаюць гроши ў каравеўчыкі пракладаў — Данія дала калі 10 млн. даляраў, швэды дапамаглі 4 мільёнам, а вось немцы ахвяравалі толькі 1 мільён.

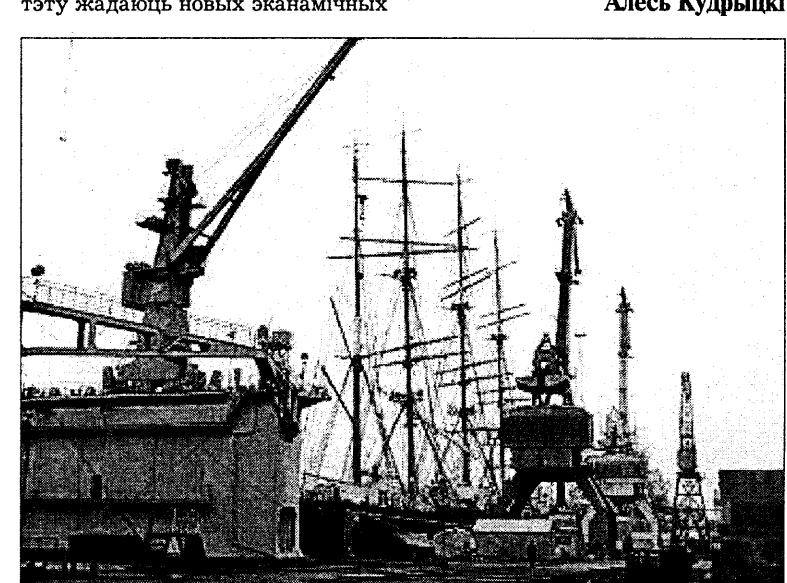
Эўракамісія сфармулявала "Каравеўскую стратэгію", якая будзе вызначаць упльўп пашырэння Эўропаўзу на рэгіён Эўрапейцы жахаюцца, якія засветамі ў Каравеўцам занядбалі систэму водазабесцячэння ды каналізацыі, якія цяпер забруджаюць добрую частку Балтыйскага мора. На рэстаўрацію Эўрапейскіх банк рэконструкцый ды развіцця цягніцца разам са Швэціяй і Даніяй даюць 57 млн. даляраў. Яшчэ адна праблема — адкуль Каравеўц будзе браць электротынкніцу, калі Літва, чые электрастанцыі даюць яму ток цяпер, падлучыцца да энэргасистемы Цэнтральнай Эўропы праз Польшчу. Непакоіць Эўропаўз і СНІД ды сухоты, пашыраныя ў вобласці. Існуе праблема харчаваньня — за саветамі была вынішчаная ўнікальная дрэнажная систэма тантмэйшых палёў — калгасныя трактары павыварочвалі з глебы керамічныя трубкі, якія асушилі занадта вільготныя палеткі. Усходнія Прусы, якія карміла ўсю Нямеччыну, цяпер залежыць ад імпарту прадуктаў. А калі Польшча ды Летува ўвядуць візы для расейцаў, жыхары анклаву ўвогуле застануцца ў ізаляцыі.

Калінінградскі губэрнатор, былы адмірал Балтфлётэ Уладзімер Ягораў вінаваціць эўрапейскіх падпарафаванын Пуціну. На самакіраваныя, якое развівае пачуцьцё незалежнасці, каравеўчанам давядзенца забыцца — тубэрнатара заменіць "пол-пред".

ШМАТ ЗБРОІ, МАЛА ГРОШАЙ

Каравеўц няблага абаронены — адных танкаў там 850. "Тут, у рэгіёне разьмешчаныя 47 атамных электрастанцыяў, якія я са сваіх караблёў могу паразіць зычайнай зброяй з дакладнасцю да трох метраў", — хваліцца камандуючы Балтыйскім флотам віц-адмірал Уладзімер Валуеў. Аднак, калі са зброяй ўсё выдатна, ды з эканомікай наадварот. Жыццё ў вобласці ўесь час горшае. Тыя тры мільярды рублёў, якія Масква абраціла на дадатковую пакідаць Каравеўцу з ягоных падаткаў, дапамогуць мала. Здаровы сэнс падказвае жыхарам, што незалежнасць прыняе дабрабыт, зробіць з праўнікі нармальнью эўрапейскую краіну. Жыхароў Каравеўца, асабліва моладзь, даўно вабіць Эўропа — ездзіць туды таніней, ды якія праблемаў з транзітнымі візамі. Але ідэя адраджэння Усходняй Пруссіі мае пакуль замала прыхільнікаў, каб штурхнуць Каравеўц на шлях набыцця незалежнасці проста заутра. Насельніцтва краю хутка зробіцца занадта бедным, каб надалей мець жаданыя належальці Рәсей, але ўсёткі застанецца занадта расейскім, каб съядома называцца прускамі.

Алесь Кудрыцкі

ТЭМА

Юры Нуштаеў: “Адраджэнне Усходній Прусіі”

Гутарка з Юр'ем Нуштаевым, стваральнікам і рэдактарам Інтэрнэт-часопісу “Кёнігсберская Кроніка” (<http://www.enet.ru/-kc>).

“НН”: У якім стане цяпер працэ усходніяпрускага адраджэння?

Ю.Н.: На жаль, сёньня няма ўсё-абдымянае публічнае праграмы дзяржаўнага адраджэння Усходніх Прусій. Нямаў зарэгістраваных арганізацый, якія б гэтым займаліся. Расейская заканадаўства, што дзейнічае на нашай тэрыторыі, не дазваляе нам напоўніць дэкларацію свае мэты. Мы, актыўна чалавекі, можем падтрымліваць адраджэнне, разумеем пад адраджэннем перш за ёсё абуджэнне ўсёдамлення Усходніх Прусій у нашых суграмадзянаў. На жаль, пытаныне пра самасвядомасць дачаснае. Сёньня мы знаходзімся на этапе “хаджэння ў народ”, намагаемся перадаць свой энтузізм людзям на вакал. Але, азіраючыся назад, можна сказаць, што, у параўнанні з ледзянай пустечу розумаваў і думак у савецкіх пэрыяд тое-сёе ўжо зроблены.

“НН”: Ці адрозніваецца пруская мова ад нямецкай?

Ю.Н.: Варта адрозніваць мову старажытных прусаў і ўсходніяпрускі дыялект нямецкай мовы. Першая — старапружская — мова балцкіх племен — роднасная сучаснай літоўскай. У Літве нават намагаюцца аднавіць ды развязаць гэтую мову. Усходніяпрускі дыялект нямецкай мовы, на які паўплывалі старапружская, літuvіская, польская ды скандынаўскія мовы, заўважна адрозніваецца ад літаратурнага варыянту. Гэты дыялект захоўваюць ды вывучаюць на пыльныя суайчыннікі ў Нямеччыне.

Асноўныя мовы краіны будуть залежаць ад яе нацыянальнага складу. Пружская талерантнасць — адна з асноўных наших гісторычных кафтоўнасцяў. Расейская мова, пакуль тут жывуць яе носьбіты, яя можа сышыць са сцэны.

“НН”: Ці шмат людзей у “Калінінградзе вобласці” гутарыць па-прускі?

Ю.Н.: Непасрэдныя носьбіты дыялекту ва Усходніх Прусій — даваенныя жыхары, якія выпадкоўка засталіся тут ці вярнуліся на радзіму. Крыху іх жыве ў Літве —

Гутарыў Алеся Кудрыцкі

Сяргей Пасько: “База рэспубліканцаў — прадпрымальнікі”

Гутарка са старшынём Балтыкай Рэспубліканскай партыі Сяргеем Паськом.

“НН”: Наколькі масавая калінінградская Рэспубліканская Партия?

С.П.: Масавая? Я б лепш не ўжываў гэтага слова. У нас каля 700 сяброў па ўсім краі, але актыўістамі яны лічача хіба намінална. Насельніцтва яшчэ не гатавае прыняць нашыя ідэі.

“НН”: Вы жадаецце стварыць новую краіну?

С.П.: Мы дабіваемся не абсалютнай незалежнасці, а патрабуем дзяржаўнага статусу Калінінградской вобласці. Паводле канстытуцыі, Расей — фэдэрация. Статус суб’ектаў фэдэрациі маюць толькі дзяржаўныя ўтварэнні — рэспублікі.

публікі. Мы дамагаемся гэтага статусу, каб мець раўнапраўныя адносіны з Москвой. Фэдэральныя цэнтары, антиканстытуцыйная ўлада вэртыкаль, якую будзе Путін, дыктуюць нам, як сябе паводзіць, каму, калі і колькі падаткі плаціць. Калі мы атрымаем статус Рэспублікі, адразу ж падпішам новую дамову з Расей і ніколі больш не перадамо Москве паўнамоцтваў, якія аддалі згодна з апошнім дамовай, падпісанай у 1996 г. нелегітимнымі прадстаўнікамі вобласці.

“НН”: Як вы ставіцеца да прыхільнікаў адраджэння Усходніх Прусій?

С.П.: Нармалёва. Праўда, гэтую ідэю падтрымліваюць лічаныя адзінкі, палітычныя працэсы ў краі зусім не адэскватны іхнім патрабаваныям. Адраджэнне Усходніх Прусій — прыватная ініцыятыва, яя больш за тое.

Гістарычны сымбалі Усходніх Прусій — чорны арол і чорна-белы сцяг

Ліст у рэдакцыю

Пабачыўшы, што рыхтуеца ка-
лінінградскі нумар “НН”, захацеў
падзяліцца сваімі ўражаннямі ад
спатканьняў з гэтым местам.

На пачатку 70-х мой дзядзька праца-
ваў кіроўцам турыстычнага аўтобуса і
вазу экспкурсіі ў Хатынъ, на Курган Сла-
вы, у Берасцейскую крэпасць. Іншы раз
трохі далей — у Вільню, Палангу,
Клайпеду. Аднойчы ён прапанаваў мне

пачаць разам з ім у Калінінград.

Калі мінулі Літву, я больш пільна стаў
угледацца ў вокны аўтобуса. Упершыню

я на свае очы бачыў Усходнюю Прусию,

сама назва якой заўсёды асацыявалася

у мене з духам мілітарызму і агрэсіі. Я

ехаў па краі незвычайнай гісторыі.

Нешырокая асфальтаваная дарога,

уздоўж — старая дрэвы з аваіякавой

белай вапнавай стужкай, невілікія

чарнілкі, азёры, сажалкі. Надзвычай пыш-

ная расліннасць. Кажуць, усе лісы ў

Калінінградзкай вобласці штучныя,

псаджаныя рукой чалавека. Асаўлівую

утулнасць, замілаваныне, нават ней-

кую ідлюю ствараюць ахайнія дамкі

пад чырвонай дахойкай. Анічога расей-

скага ў пэйзажы, толькі на ўказальніках

расейскія назвы вёск — Малінаўка, Ябл-

анеўка або Панкрантаўка.

Сам Калінінград уразіў сваёй готыкай,

Мой Калінінград

рэшткамі старых муроў, фортаў, умаца-
ванняў. У той час у горадзе новага
амаль нічога не будавалася. Быццам
ССРУ ўсё яшчэ бяўся, што немцы запат-
рабуюць назад сваю тэрыторыю. Горад
патанаў у зеляніне, ад паху ружай круц-
ілася галава. Нізэ й николі я больш ня
бачыў столькі ружай на вуліцах гораду.
А калі нехта ламаў галінку магноліі на
калінінградскай вуліцы, назаўтра пра-

гэта пісалі ўсе мясцовыя газеты.

Калінінград цяжка ўяўіць бяз рыбных
крамаў “Акіян” і “Дары мора”, бяз порт-
у, бяз пляжаў. Прауда, каб трапіць да
мора, трэба хадзіць 30—40 ехаў элект-
трацягніком у Зеленаградск, Плянэрск або
Сьветлагорск. Ня ведаю, як цяпер, а ў тых часах гэта была памежная зона,
і, каб выехаць да мора, тэр было ў касе
прад’яўляцца пашпарт з калінінградскай
прапіскай. Аднак выконвалася гэта на
дужа строга: касіцы дастатковы было
бачыць пашпарт, а правяраць прапіску
не было калі — усе съпяшаліся. У
крайнім выпадку можна было папрасіць
любога мясцовага жыхара набыць
квіток. Ніхто не адмаяўляў. На пляжах пра
“зону” нагадваў вялікі щыт з надпісам:
“Не заплывайце за буйкі. Да Швэцыі ўсё
адно далёка”. З аднаго боку быццам і з
гумарам напісаны, а з другога — трохі
крыўдна, бо ў кожным бачылі патэн-
цыяльную ўдзечку.

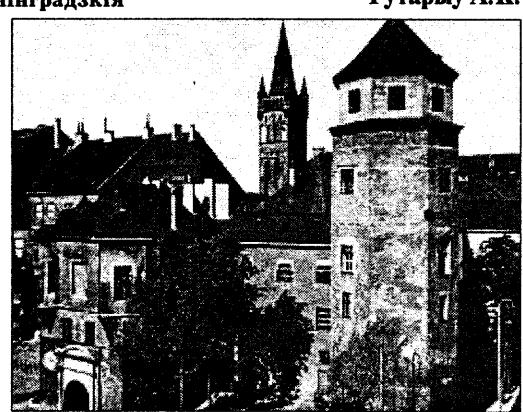
Мінула ўжо 10 год, як я на быў у Калінінградзе. Можа таму, што я бываў
там толькі ўлетку, ён захаваўся ў маёй
памяці як вельмі съветны, сонечны,
радасны, съвяточны горад. Горад, дзе
зайсці ў цвітуюць каштаны і ружы і па
вуліцах шпацыруе салёны марскі ве-
цер.

Лявон Гуменінкаў, Менск

Эўрапарламентам. Так што будзе досьць і з таго, што мы ўступім у Эўразія. Шмат кажуць пра нямецкі фінансавы ўплыў на Калінінград, але насамрэч у нашу эканоміку найбольш інвестуе Літва.

“НН”: Ці падтрымліваюць Вашу партыю калінінградскія бізнес-кло?

С.П.: Ядро нашае партыі — калінінградзкія прадпрымальнікі. Інтэграцыя з Эўропой дапаможа ім зменіць выдаткі, спросы і канк-
такты з заходнімі партнірамі, пазбавіць ад непамерных падаткаў, што ідуць на крамлёўскія авантуры, кшталту вайны ў Чачні, — мы будзем самі вызначаць па-

Гутарыў А.К.

Святар перадусім

Працяг са старонкі 1.

Нарадзіўся Аляксандар Надсан у мястечку Гарадзея, што пад Нясьвіжам. Бацька і маці ягоныя былі настаўнікамі, і хлопець з дзяцінства размаўляў з маці па-французску (у часы венага ліхалецца юнаку, закінутому на чужыні, прыдаліся гэтыя веды). Пасля школы скончыў Нясьвіскую настаўніцкую сэмінарію, дзе, як і бацька, вучыўся на настаўніка матэматыкі. Сам айцец кажа, што сэмінарыя дала яму "не толькі грунтоўныя веды, але зрабіла перакананым беларусам на ўсё жыццё".

У час вайны, яшчэ падлеткам, Аляксандар узначаліў мясцове аддзяленне Саюзу Беларускага Моладзі. У 1944 г. Аляксандар, як шмат хто з ягоных раўнападобных, далучаўся да Беларускага Краеўскага Абароны. Праз год ён будзе стаяць у ахове Другога ўсебеларускага кангрэсу ў Менску. Аляксандру не было яшчэ 18 гадоў, калі жаўнеры Беларускай Краеўскай Абароны былі скіраваны на Заходні фронт, у Францыю. Там ён з сібрамі далучыўся да Руху Супраціўлення. Пазней Аляксандру давялося ваяваць у Італіі ў складзе арміі генерала Андэрса, дзе ён быў паранены. Айцец мае ўзнагароды за змаганні з фашизмам, але гаварыць пра гэта ня любіць, бо, з ягоных словаў, "вайна — гэта наяднознака і страшна".

Па вайне савецкая Беларусь, дзе разгарнулася рэпресіі, была для яго закрытая. Айцец гаворыць цяпер з іроніяй: "У нас не было тады выбару: Ангельшчына або Беларусь. Мне даводзілася выбіраць Ангельшчыну або Салаўкі. Я падумаў, што ў Ангельшчыне будзе крыху выгадней".

У Брытаніі, дзе айцец апынуўся па вайне, ён за некалькі месяцяў самастойна авалодаў ангельскай мовай і паступіў у Лёнданскі ўніверсітэт на аддзяленне матэматыкі. Якраз тады пачынае фармавацца айцова адкрытасць да савету, да сусветнай культуры, што надае ягоной унікальны эрудыцыйны ўзровень. Гады самаудукцыі далі яму грунтоўныя веды з сусветнай гісторыі і культуры, веды, што і цяпер уражва-

юць ягоных суразмоўцаў.

У 1946 г. Аляксандар Надсан стацца адным з стваральнікаў Згуртавання беларусаў Вялікай Брытаніі, найстарэйшай з дзейных цяпер беларускіх арганізацый у замежжы. Таксама ён удзельнічаў ў працы Беларускага акадэмічнага каталіцкага аб'яднання "Рунъ", што гуртувалася інтэлектуальнай беларускую моладзь у Заходній Эўропе ў ЗША.

У 1947 г. у Лёндане ствараецца Беларуская каталіцкая місія. Бу́дучы біскуп Часлаў Сіповіч, які стаяў ля яе вытоку, стаўся для Аляксандра найбольшым духоўным аўтарытэтам і пайплываў на ягоныя далейшыя жыццёў шлях. "Пад ягоным упльывам у мене нарадзілася жаданне прысьвяціць ягоныя жыццёў на службу Богу сярод свайго народу", — кажа айцец. Увесень 1953 г. А.Надсан едзе ў Рым, дзе праводзіць наступныя шэсцьць гадоў у Грэцкай катэгії. У катэгіі вучыліся румыны, італа-альбанцы, сирыйцы. Яны размаўлялі між сабою па-грэцку, ведалі італьянскую, а ў Грыгарыянскім універсітэце вучыліся на лаціне. Менавіта там айцец сутыкнуўся з разнастайнасцю нацыянальных традыцый у Царкве. Ён казаў пасыля, як глыбока яго ўразіла тое, што студэнты з іншых Царквў маглі пры нагодзе маліцца па-свойму. Для яго ж, беларуса, "свай" мова на бажэнства была царкоўнаславянская. З часу на вучання ў Грэцкай катэгіі вынес айцец думку пра пераклад усходніх літургічных тэкстуў з грэцкай мовы на беларускую — працу, якую ён уважае цяпер за найважнейшую з дзяйсненінне ў сваім жыцці.

Высычаны на свята-ра-на ён быў 23 лістапада 1958 г. і ў наступным годзе вярнуўся ў Лёнданскую місію.

У 60-я місія ўтрымліва-ла Беларускую школу с.в.Кірылы Тураўскага, дзе вучыліся і жылі хлопчыкі з беларускіх сем'яў з розных краін і розных веравызнанняў. Для дзяцей гэта быў асяродак, дзе яны маглі пазнаёміцца з нацыянальнай літаратурай, гісторыяй, культурой. Айцец Аляксандар працаваў настаўнікам у гэтай школе, а дзяржавна 1966 г. быў ейным кіраўніком.

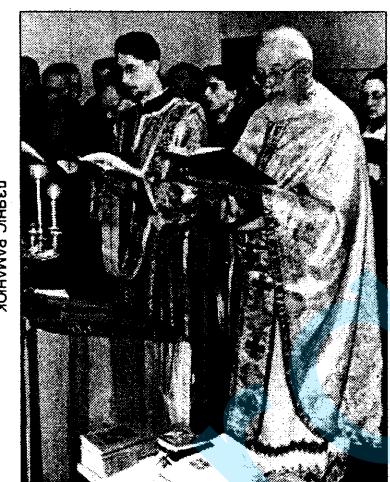
Святарскае служжынне для айца заўсёды было звязанае з працаю дзеля захавання беларускага культуры. Таму і працу ён актыўна ў складзе Ангель-

ска-Беларускага таварыства, чытае культуразнаўчыя лекцыі, друкуецца ў пэрыядычных выданнях, пе-радусім у "Journal of Byelorussian Studies" і ў адноўленым у Лёндане рэлігійным часопісе "Божым шляхам". Ен цікавіцца старадрукамі, скарышнаўствам,робіц унікальную працу па дасыльдаванні і транслітарацыі Аль-Кітабаў.

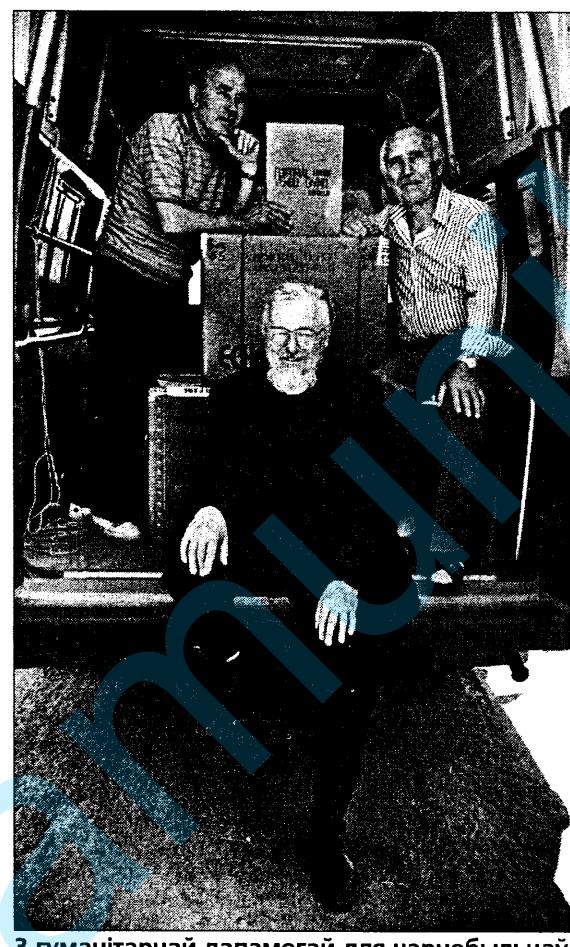
У 1971 г. у Лёндане адкрываецца Беларуская бібліятэка імя Скарыны. Бібліятэчнае калекцыя спачатку складалася з прыватных кнігазбору трох святараў — уладыкі Ч.Сіповіча, а.Л.Гарошкі і а.А.Надсана. Цяпер гэта сусветна вядомы цэнтар, які валодае найбуйнейшым па-за межамі Бацькаўшчыны зборам беларусаўнай літаратуры, унікальной калек-

Разам з Папам Рымскім Янам Паўлам II

Падчас набажэнства ў Менску

З гуманітарнай дапамогай для чарнобыльцаў

Разам з мастаком Яўгенам Куліком

БІБЛІГРАФІЯ ПРАЦАЎ АЙЦА АЛЯКСАНДРА НАДСАНА (СЪПІС НЯ ПОЎНЫ)

1. Святыя Кірыла Тураўскі. - Лёндан: Божым шляхам, 1968. - 11 с.
2. Наша вера: Кароткі катэхізм хрысьціянскай науки для беларусаў-каталікоў. Estella (Nawarra), Царква ў Патрэбе. 1990. - 65 с.
3. Магдалена Радзівіл Грэка-Каталіцкая Царква. Лёндан: Божым шляхам, 2001. - 44 с.
4. Друга і Грэка-Каталіцкая царква на Беларусі, 1924-1938. - Лёндан: Божым шляхам, 2001. - 64 с.
5. The Francis Skaryna Byelorussian Library and Museum, 1971-1981. - London, 1981. - 24 pages.
6. Боская літургія між съвятімі айца нашага Яна Залатавусага. Кніга для вернікаў // Беларускай Грэка-Каталіцкай Царкве с.в.апосталаў Пяtra і Паўla ў Лёндане: Пераклад на бел. а.Аляксандра Надсана. Лёндан: Божым шляхам, 1991. - 44 с.
7. Акастыя Найсвяцейшай Багародзіцы. Пераклад на бел. а.Аляксандра Надсана.
8. Боская літургія між съвятімі айца нашага Яна Залатавусага. Кніга для вернікаў // Беларускай Грэка-Каталіцкай Царкве с.в.апосталаў Пяtra і Паўla ў Лёндане: Пераклад на бел. а.Аляксандра Надсана. Лёндан: Божым шляхам, 1992. - 15 с.
9. Беларускі царкоўны календар на 1994 г. Беларускай Грэка-Каталіцкай Царкве с.в.апосталаў Пяtra і Паўla ў Лёндане: Уклад. а.Аляксандра Надсана. Лёндан: Божым шляхам, 1994. - 31 с.
10. Беларускі царкоўны календар (Дэканат Беларускай Грэка-Каталіцкай Царквы). Менск: Унія, 1995. Укладальнік а.Аляксандра Надсана. - 31 с.
11. Куды вядзе нас наука // На шляху. - Лёндан, 1948. №1 (8), С.10.
12. Атамная энэргія // Беларус на чужыні. - Лёндан, 1947. №3, С.4-5; №4, С.4; 1948. №5, С.7-8.
13. З наукаў і тэхнікі // Беларус на чужыні. - Лёндан, 1948. №4 (8), С.7-8.
14. У пошуках прыўнай крызысу//Беларус на чужыні. - Лёндан, 1948. №5 (11), С.5-6; №8 (12), С.3-4; №10 (14), С.3-4.
15. Гара парадзіла мыш // Беларус на чужыні. - Лёндан, 1948. №7 (11), С.8.
16. Вольнасцьцы прэзы // Беларус на чужыні. - Лёндан, 1948. №12 (16), С.1-2.
17. Перад новым этапам // Беларус на чужыні. - Лёндан, 1949. №8 (32), С.3-5.
18. Аб хулагістве // Беларус на чужыні. - Лёндан, 1949. №8 (32), С.9.
19. Правы чалавека // Беларус на чужыні. - Лёндан, 1949. №10-11 (34-35), С.8-12.
20. Тыдзень беларускіх каталіцкіх інтелектуалаў // Божым шляхам. - Парыж, 1951. №43, С.10.
21. Св. Тамаш Мор // Божым шляхам. - Парыж, 1952. №46, С.10-12; №47, С.8-10; №48, С.8-11.
22. Да пытанняў разлігі // Божым шляхам. - Парыж, 1952. №48, С.12-14.
23. Другі тыдзень студыяў БАКА "Рунъ" // Божым шляхам. - Парыж, 1952. №49, С.12-14.
24. Супрацькатализкая пропаганда ў Беларусі // Божым шляхам. - Парыж, 1952. №51, С.4-6.
25. Царкоўная еднасць // Божым шляхам. - Парыж, 1953. №52, С.5-6.
26. Пачатак Марыйскага Году ў Рыме// Божым шляхам. - Парыж, 1953. №57, С.3-5.
27. Грэцкай Калегіі ў Рыме ў Беларусы// Божым шляхам. - Парыж, 1954. №58, С.11-13; №59, С.7-8.
28. Казань на 25-га Сакавіка// Божым шляхам. - Лёндан, 1964. №84, С.10-12.
29. Беларусы ў Грэцкай катэгіі // Божым шляхам. - Лёндан, 1964. №87, С.5-7.
30. Сыпіс беларускіх студэнтаў на Грэцкай катэгіі // Божым шляхам. - Лёндан, 1964. №87, С.8-10.
31. Пазнаньне Бога // Божым шляхам. - Лёндан, 1965. №91, С.2.
32. Каляды і Багаяўненне // Божым шляхам. - Лёндан, 1965. №93, С.4-5.
33. Святыя Кірыла Тураўскі // Божым шляхам. - Лёндан, 1966. №2 (95), С.4-9; №3 (96), С.2-7; №4 (97), С.3-7; №5 (98), С.3-9; №6 (99), С.5-7.
34. Цікавыя помнікі беларускага Разлігійнага пісменства XV ст. // Божым шляхам. - Лёндан, 1966. №3 (96), С.8-10.
35. Пісьмі гадоў Школы Св.Кірыла // Божым шляхам. - Лёндан, 1967. №1 (100), С.2-5.
36. Лайрын Зізані // Божым шляхам. -

Лёндан, 1967. №3 (102), С.3-6.

37. У Святыя зямлі // Божым шляхам.

- Лёндан, 1967. №3 (102), С.9-11.

38. Заходнія літаратура на Беларусі ў XV-XVII ст. // Божым шляхам. - Лёндан, 1968. №1 (106), С.1-5; №3 (108), С.3-7.

39. Малітаўніца Мамоніча 1601 г. // Божым шляхам. - Лёндан, 1970. №1 (118), С.6-12; №2 (119), С.5-6.

40. Беларускі разлігійны твор канца XVIII ст. // Божым шляхам. - Лёндан, 1970. №5 (122), С.5-10.

41. Малітывы пры Святыя Літургії // Божым шляхам. - Лёндан, 1970. №6 (123), С.5-9.

42. Кніга Скарыны ў Капенгагене // Божым шляхам. - Лёндан, 1971. №5 (128), С.9-11.

43. Рэцензія: Like Water, Like Fire. An Anthology of Byelorussian Poetry at 1880 to the Present Day. Translated by Vera Rich. London, 1971. // Божым шляхам. - Лёндан, 1971. №4 (127), С.7-8.

44. Падарунак Фёдарава і Скарыны // Божым шляхам. - Лёндан, 1972. №5-6 (133-134), С.8-11.

45. Еўскі Буквар 1618 г. // Божым шля-

НАДСАН

Айцець

Ірина Дубянецкая

Я хачу, каб увесы Сусьвет съяўваваў юбілей айца Аляксандра разам са мною. Беларусы ўсіх кантывінтаў, а разам зь імі й усе тыя кантывінты, і ўсе паралелі ды мэрыдыяны, усе анёлы, усе сілы нябесныя, зямныя й падземныя, усе лесуны ды русалкі... ой, выбачаюся, само зь языку сарвалася, айцец можа зьнелюбіць... (я шпітам кажу: съяўткіце айцоў урадзіны русалкі з лесунамі ды ўсялякімі стварэннямі бачнымі й нябачнымі, знанымі й нязнанымі, хай нікто не застанеца ўбаку ў гэтае съявія). Я хачу, каб увесы съевет падзяліў маю бязъмежную любоў ды пашану да гэтага чалавека, маю праменную радасць ад таго, што ён ёсьць, што ён між нас і што ён стаўся адным з найбольш значных ды пазнавальных арыенціраў майго жыцця. І што нікто так яго ня ведае, ня цэнціц і ня любіць, як я (я не кажу, што некта любіць яго менш, праста любоў ніколі не паўтараецца).

На фыркайце, айцец, калі ласка, на гэты мой выплеск урачыстасці. Вам у очы я скажу нешта зусім іншае, нешта невыразнае прамямяло, і мы хутка зъмненым тэму — начнем паважна разважаць пра лёсны Царквы й Бацькаўшчыны, пра тое, як нам лепши уладаваць съевет, не забудземся і на маіх угарытаў... Але зараз я кажу не да Вас. Даруйце, але я дзяляюся Вамі.

(*Don't worry, я ня буду казаць пра Вашыя стапанія чараўкі і пра тое, як Вы незадаволена бурчыце, калі мы нагадаем Вам, што час купляць іншыя — маўляў, ёсьць рэчы важнейшыя за гэткі «дудкі». Я ня буду нават казаць, як Вы вылоўліваеце з рондаў ды штурвалеце аб съяніцу макароніну: ці зварылася? А потым па-хлапечы заліваеце рогатам з інэфіката зьдзіўленнямі кагосці са шматлікіх гасцей Вашае надзвычай гасціннае хаты ці з Юльчынага абурэння, што яна, маўляў, толькі памыла съены на кухні. Ні пра тое, як Вы упартіцеся, калі мы Вас гонім да лекара, бо ў Вас ізноў баліць калені або апанаваў страшэнны грып, і*

ІРИНА ДУБЯНЕЦКАЯ — магістар і ліцэнзіят багаслоўя, дактарантка Лёванскага ўніверсітэту (Беларусь), займаеца белікай, вывучае старожытныя мовы і цывілізацыі Блізкага Усходу (гэбрейскую, арамейскую, фінікійскую, угарыйскую, маабіцкую). Дацка Міхала Дубянецкага, які ў 70—80-х быў дырэктарам выдавецтва «Мастацкая літаратура» і стаў ля вытоку Беларускага Народнага Фронту. Заснавальніца часопісу «Унія» (1990).

хам. — Лёндан, 1973. №1 (135), С.3-9.
46. За два гады (Крыху пра Бібліятэку і Музей імя Францішка Скарны ў Лёндане) // Божым шляхам. — Лёндан, 1973. №2 (136), С.10-13.

47. Новыя набыткі Беларускай Бібліятэki // Божым шляхам. — Лёндан, 1975. №3-4 (145-146), С.4-7.

48. Беларускія Буквары XVII ст. // Божым шляхам. — Лёндан, 1973. №4 (138), С.5-11.

49. Пяць гадоў Бібліятэki імя Францішка Скарны // Божым шляхам. — Лёндан, 1976. №1-2 (147-148), С.13-15.

50. Кіріл і яго вен (Кіріл Тураўскі) // Крыніца, 1994, №7. С.8-13.

51. Святы Кіріл Тураўскі. // Спадчына, 1996. №1. С.260-287; №2. С.266-287.

52. Беларусы ў Греція Калегі. (Ад падрыхтоўкі манаҳа-беларусу ў вышэйшых навучальных установах Еўропы ў XVI—XVII ст.) // Крыніца, 1996, №4. С.82-86.

53. Захоўнія літаратура на беларускіх XV—XVII ст. // Спадчына, 1997, №6, С.73-90.

54. Магдалена Радзівіла і Грэка-Катаўцкая царква. // Спадчына, 2000, №5-6, С.152-162.

мы дзелімся з Вамі антыйбётыкамі, што нам панрапісвалі з тае ж прычыны. Ні пра Вашыя нэрвананыні перад съявітамі, калі Вам здаецца, што нікто нічога ня робіць, а трэба ў капліцу прыбраць, і набожнікі там памяняць, і съпевы падрыхтаваць, і съяточны стол дагледзец — і Вы бегаеце з хаты ў хату, каб нас актывізаць, але толькі дадаеце да агульнае нэрвонасыці, бо мы ўсе таксама хочам, каб съяўта адбылося як найлепей. Ні пра тое, як Вы балюча пера-жываеце, калі Вам ды нашай агульной справе здраджваюць тыя, каго Вы любілі і каму аддавалі сябе бяз рэшты. Ні пра тое, як Вы шчыра цешыліся, калі мяне пакусалі пчо-лы і мой твар набыў раздзымута-марсіянскія абрсы — бо ўрашце! Нейкая ўцімная хвароба, а на тая дзівосы, якім не малі даць рады ангельская лекары, — і купілі мне лёды, каб зьніча жар. Ні пра тое, як Вы падымаецеся а пятай раніцы — ці дождж, ці слота, — каб вывесыці на прагулку нашага няпэўных крывей сабаку Бена, так што Бен часам нават рашучца адмалюе-еца ісці з Вамі навонкі, бо, маўляў, добры гаспадар у такое надвор'е сабаку з хаты ня выганіць. Я буду, хоць усё гэта ёсьць часткаю нялікага шчаслыка жыць з Вамі — якое пакінула незнішчальна адбітак у маёй душы, дапамагло ёй умацавацца, распрастатацца, вызначыцца, самасфармулявацца. Вы мне поўтым выка-жаце ўсё, што Вы думаеце з на-годы гэтае пісаніны, а пакуль я буду прамаўляць да іншых).

Ды вось, съяўткай, Сусьвеце! Цешыліся, людцы добрыя, і весялі-цаеся! Усміхніся, краіна Беларусь, і ты, паэце, кінь вечны плач свой аб старонцы. Бо мы съяўткуем съёныя урадзіны — трывазіцтагодзь-дзеўзі юбілі — вшага сына, вшага айца, вшага съяўтара, вшага стваральніка, вшага настоўнага прадаўніка й вернага слуги — Аляксандра Надсані.

Такія людзі нараджайцца рэдка. Ці, можа, такім людзьмі рэдка ста-новацца? Но каму хочацца жыць самотна на чужыні, пахаваць усіх сваіх паплечнікаў, працягваць адно-му вялікую справу, што пачыналі гуртам, адному прымаць рашэніні й несці за іх адказнасць, без аса-блівага спадзівання ўбачыць калі-небудзь плён сваіх выслікай, узваліваць на сябе ўсё новыя й новая абавязкі й на меце ні ўпынку ні спачынку? У каго ёсьць унутраныя сілы гадамі ў штодня аднаму правіць службу Божую, маліца да Беларусь, нават калі пакідае надзею і здаецца, што ўсе намаганыні — намарна, бадзіцца бясконца па ўсім

ДЭРЖАВНЫЙ РАДЗІВІЛ

съвеце, дзе толькі ёсьць беларусы, ды аблугаўца іхныя духоўныя патрэбы, перакладаць самому літургічныя тексты з грэцкае мовы на беларускую (праца, што па сілах хіба салідным камісіям), калекцыя-наваца ўнікальную на Захадзе беларускую бібліятэку, шукаць гро-шины на дапамогу чарнобыльскім дзяцкам, самому здабываць неабходныя лекі і самому ж — наколькі магчыма — вазіць караваны ў Беларусь, займацца наукоўскай пра-цай, ладзіць канферэнцыі... І пры ўсім гэтым даглядаць царкву, бібліятэку, гаспадарку на чатыры хаты, з усім іхнім «цякучымі» да-хамі, ды яшчэ прымаць бясконых гасцей з усяго съевету — кожнага прывециць, кожнаму дапамагчы, кожнаму дагадзіц?

Ні ведаю, ці хочацца гэта айцу Аляксандру і ці ёсьць у яго тая сілы, але ён жыве менавіта так. Ды яшча набраў на сваю галаву сту-дэнтаў, усё з той самай мэтаю: да-памагчы. Дапамагчы людзям зда-быць багаслоўскую адукцыю, каб ізноў-такі дапамагчы Беларусі, беларускай Царкве й беларускай культуры. І ён не авабязаны рабіць ўсё, што ён рабіць, ён ня мае з усяго гэтага анікае выгады, толькі адны клопаты, бо чым больш ты рабіш, тым больш ад цыбе патрабуюць і — што самае прыкрае — tym больш табой незадаволенія. А сам ён кажа, што расчараўніння, бадай, выпала ў жыцці больш, як здабыт-каў. І часам так хочацца ўсё кінуць да пaeхадzа дзесь не па спраўах, а каб адпачыць, каб перавесці дух. Але набягаюць новыя клопаты, але клічуць узваленія на сябе авабязкі, але чакаюць людзі дапамогчы, але... Вось і цяпер ён нават не будзе ў хате на свой юбілей, бо ізноў — чарговая пaeхадzка, чарговы клопат.

Калі ён бывае ў Беларусі, то, зда-реацца, мае па пяцінаццаці сустра-чай на дзень. Ён усім патрэбны, усю-ды жаданы, людзі імкніцца да яго па падтрымку, дапамогчы, спагаду, параду. Людзі чакаюць на ягоны

прыезд, каб менавіта ён пахрысыці ўсіх дзяяцей. Ягоныя службы збіраюць найбольшую колькасць людзей, прычым самых розных вераў, бо нікто так прыгожа на служыць, як ён, бо нікто не гаворыць такіх глыбокіх казанын, як ён, дый проста таму, што яго тут любіць. І ён з усімі сустракаеца, раз-маўляе, жартуе. А потым вятаеца дахаты і на пыта-нане «ну як Вы, ойчанка?» ціха адказвае: «Стам-іўся...»

Ён не шукае свайго, і адзіна ўзнагарода, якую мае, — але хіба найлепша з усіх — людзкая любоў. Адно з найглыбейших ягоных уражанняў — першы прыезд у Беларусь у 1990-м. Ён тады ве-даў у Менску трох чалавек: Адама Мальдзіса, айца Яна Матусевіча (бо абвода пабывалі ў яго ў Лёндане) ды — па пера-пісцы — Алеся Гуркова. Ён спадзяваўся, што яго сустэрне на вакзале айцец Ян. Ягоны цягнік прыходзіў дзесь перад пятымі раніцамі — халоднай сака-віцкай раніцы. Ён выйшаў з вагону і пабачыў поўны пэрон народу, многія з сымбаліяў Чарнобыльскага Шляху, і доўга ўсіх вагоніцаў, што штодын вялікімі супернікамі, што ўзялі ўсіх на шыя беды. Ён на сышліху і сказаў: «Вы ўсё зрабілі, што магі?» — «Усё». — «Ну, дык пакінёце што-небудзі і на Бога. Вы папрацавалі, хай цяпер і ён папраціе». Як мяне ўразілі тыя слова! Айцец нечакана вярнуў мяне ў Сапраўднасць. Дакладней, тая Сапраўднасць, што ўзялі ўсіх на шыя беды. Ён на сышліху і сказаў: «Вы ўсё зрабілі, што магі?» — «Усё». — «Ну, дык пакінёце што-небудзі і на Бога. Вы папрацавалі, хай цяпер і ён папраціе». Як мяне ўразілі тыя слова! Айцец нечакана вярнуў мяне ў Сапраўднасць. Дакладней, тая Сапраўднасць, што ўзялі ўсіх на шыя беды. Ён на сышліху і сказаў: «Вы ўсё зрабілі, што магі?» — «Усё». — «Ну, дык пакінёце што-небудзі і на Бога. Вы папрацавалі, хай цяпер і ён папраціе». Як мяне ўразілі тыя слова!

Ягоная слава бегае перад ім. Многія тагачасныя «нацыяналісты» даведаліся пра яго зь нейкіх брудных пралагандысціків брашурак, на якіх штодын былі 70-80 ды асабліва 80-я гады. Асабліва адна была папулярна, з рамантычнай назваю «Агрэсары ў мяккіх тапачках». Бына давала найболы інформацыю пра дзейнасць эміграціі. Так што ўсё гэтае «анты» пралагандызм толькі дапамагаў людзям уведаць, што недзе ў широкім съвеце ёсьць тыя, каму баліць Беларусь, хто рабіць ёсць магчыма для нацыянальнай справы. І ёсьць такі Надсан, які бачыў нацыяналістычную бібліятэку ў Брытаніі трывмае, каб смушаць ангельцаў ды тлуміць магі залётным беларусам, а сам — людзі добрыя! — съяўтар, ды яшчэ — о, жах! — уніят. Больш антысавецкую постаць нельга было нават уяўіць, што й выклікала на яго асаблівую цікавасць. А я сама ў таго гады, калі выклікала студэнтам Скарны, казала, што ва ўсёй Беларусі няма аніводна бібліятэкі ў імя Скарны (а ўсё больш то Ленін то Пушкін), затое ёсьць у Лёндане, і стварыў яе Аляксандар Надсан. І ці магла я тады ўяўіць, што буду жыць колькі гадоў у гэтым самай лёнданскай Скарныцай і што гэты самы чалавек станеца такай велізарнай часткаю майго жыцця?

Як мы тады на яго чакалі, купіка маладзёжнай, што саматужна ўзяліся адраджаць беларускую Ўніяцтва і, натуральна, мелі яго за найвышэйшы аўтарытэт. Як хваліваліся, калі ён пададзіў з намі сустрака (хадэў на гадзінку, а праседэў падцін). Мы паказвалі яму свае напра-цоўкі для першага нумару «Уніі», задавалі безліч пытанняў, часткаў яго, а самі не магі нічога праглянуць ад хвалівання, і толькі адзін Андруш Абламейка спакойна падядзіў цукеркі ды слухаў нашыя

У гонар 30-годзьдзя Бібліятэкі імя Францішка Скарны, 29-30 верасня 2001 г. у Лёндане
адбудзеца канферэнцыя на тэму «Роля беларускай дыяспары ў захаванні і разывіцці беларускай культуры», якую ладзіць Згуртаванне Беларусаў у Вялікабрытаніі, Ангельска-Беларуское Таварыства і Бібліятэка імя Францішка Скарны пры падтрымцы Беларускага дабрачыннага фонду ў Вялікабрытаніі.

Дакладная праграма канферэнцыі будзе пададзеная пазней. Прапанаваны дакладай (на беларускай або ангельскай мовах) просім дасылаць бібліятэку не пазней як 15 жніўня. Цяна ўдзелу ў канферэнцыі (з харчаваннем) для не-дакладчыкаў 20 ангельскіх фунтаў. Хто мае патрэбу ў дапамозе знайсці памяшканье на час канферэнцыі, павінен напісаць пра гэта бібліятэку. Дакладчык будзе мец запазычэнне памяшканье і ўтрыманье. Адрас для допісаў: Беларускія Бібліятэкі імя Францішка Скарны The Francis

Між сваіх людзей

Для мяне "НН", якую выпадкова ўпершыню прачытаў паўгоду таму, сталася сустрэчай з добрым, разумным і разважлівым чалавекам. Разважаю пасъля кожнай сустрэчы з гэтым добрым Чалавекам, успамінаю жыцьцёвія аbstавіны...

Жыцьцё мае пачыналася, як і ў тысячай беларусаў, што нарадзіліся ў 30-я. Галоднае і халоднае вяеннае дзяцінства з адной парай кірачоу на трох, з балотнай водой і праснакамі зь перамерзлай бульбы, сабранай зь веснавых палеткаў, з сушаным гарожам у драўляным цэбры на зіму і першым у жыцьці кавалкам хлеба са збожжа, употайкі ад усіх выставаўнага бабуляй на лясной палянцы, зь замлянкай у трывакаты, побач са спаленай немцамі вёскай Прусаўчы, што недалёка ад Плещаніц. А потым – беларуская сямігодка ў мястечку Будслаў, нейкім цудам не спаленым і не разрабаваным ні немцамі, ні партызанамі. Там і пачалося выхаваньне "савецкага" чалавека.

Дырэктар школы і большасць настаўнікаў – расеіцы, больш-менш адукаваныя людзі, якія па разнарадцы ўладаў або ратуючыся ад разрухі і голаду знайшли тут прытулак ды кавалак хлеба. Мяццовыя жыхары першы час з nedаверам і нават варожасцю ставіліся да ўсіх уцекаючых з усходніх раёнаў, нават да сваякоў. Але калектывізацыя зрабіла ўсіх роўнімі ў галечы.

У першыя ж дні калектывізацыі па начах пачалі зыніцаць самыя адукаваныя і працаўтвітыя мужчынкі і нават цэлья сем'і, часам арышты адбываліся ўдзень, на вачах у людзей. Праз колькі год два-тры тыя мужчынкі вярнуліся, а зынікала з больш за дзясятак.

У школе ў першыя пасъляваенныя гады панаваў дух казармы, а са стварэннем піяніскай і камсамольскай арганізацыі зьявіўся і ўжо ніколі не зынікаў акцэнт на расейскамоўне.

Маёй першай настаўніцай жыцьця была родная бабуля, якая пасъпела яшчэ патрымаць у руках сваю праўнучку, маю старэйшую дачку. Яна, моя бабулька-гаротніца, выратавала сваіх дзяцей і ўнікаў ад холаду і голаду вайні, яна прышчапіла нам любоў да працы. З ранку да цімна працаўала юна ў калгасе і на беднай хатній гаспадарцы. А доўгімі восеньскімі і зімовымя вечарамі прылучыне і пад ціхім рэшткінне кроснаў мы, ейныя дзеци і ўнукі, слухалі нахітрыя беларускія казкі, ня надта вясёлыя размовы старэйшых пра жыцьцё-быцьцё... Мы слухалі першародную беларускую мову, бабуліну мову.

Маёй першай школьнай настаўніцай была Паўліна Мядзёлка – прыгожы і съветлы чалавек. Яе вуснамі ўпершыню прагучзў для нас Купала і Колас, Багдановіч і Пушкін. "Новая зямля" і "Евгений Онегін" ад пачатку і да канца за некалькі школьніх гадзін былі прачытаныя па памяці з уласніцамі ўсіх артыстызмам. Гадзінамі, хаваючыся, глядзеў я і слухаў рабетыцы ѹместачковай самадзейнасці, дзе спн. Паўліна кіравала хорам-акапэля з расейскім, польскім і беларускім рэпэртуарам, ставіла "Паўлінку", "Хто съмешца апошнім", "На всякомудреца довольно простоты", шмат іншага. Местачковы клуб Ніколі не зъмішчай ахвотных паглядзець-пастухаў канцэрты і спектаклі, пакуль бы жывая спн. Паўліна. Значна пазыней, з выпадковых публікацый, даведаўся аб яе жыцьці і лёсце больш...

Засталіся ў памяці настаўнікі-беларусы, туцьшыя маладыя людзі, якія пасъля навучанья ў пэдагагічных установах вярнуліся ў родныя мясціны і ўсё сваё жыцьцё працаўвалі ў мясцовай школе. Увасабленне сціпласці і стрыманасці, разумніца і прыгажуна, матэматаці Ганна Хацяновіч, якая першы час міла чырвонела ў складаных школьніх аbstавінах; настаўнік ангельскай мовы Леў Яновіч – узор сапрайднага мужчыны, што ні сабе, ні наўакольны не дараваў расхлябанасці ѹ свавольства. Або старэйшыя настаўнікі: кумір і страх старшакільсьнікі Стэфанія Мацяшак; мудры і гумарны географ Генадзь Фрыд, урокі

якога заўжды праходзілі лёгка і весела. Настаўнікі вучылі нас, дзяцей вайні, паважаць старыя, жанчынаў, незалежна ад веку, асабістым прыкладам выховалі працаўтвіцу і пачуцьцё адказнасці за свае учынкі. Яны былі для нас узорам адукаванасці, інтэлігентнасці і чалавечай годнасці.

З настаўнікай-расеіцай запомніўся толькі Паўлау па мянушцы Скам (ад манеры казаць "скажем") – першы пасъляваенны дырэктор школы, які вечарамі нападлікту наводзіў "порядок" вакол школы і клубу з дапамогай рэвальвэра на скуранным раменчыку, якім карыстаўся як зручнай жалязкай; ды настаўнік фізычнай выхавання, галоўнымі пэдагагічнымі сродкамі якога былі афіцэрская дзяга ды расейскай бруднай мацокі. Ягонія заняткі па куяўской стральбе зводзіліся да зынічэньня варонаў ды галубоў на вежах касцёлу, калі там пачыналася набажэнства.

З цікавасцю слухаў я на прасторным ганку сельскай крамы вячэрнюю гамонку і жарты вяскоўцаў, закіды Паўліны Мядзёлкі свайму сябру па культурна-асьветніцкай працы, майму бацьку, з амаль зайдзеным рэфренам: "Алесі! Не пі!". А бацька, не знаходзячы разумных аргументаў, каб выпраўдацца, адбіваўся словамі Сцяпаныя Крыніцага з "Паўлінкі". І гэта былі такія міні-спектаклі! Ніякая другая мова, акрамя беларускай, не змагла б перадаць той гумар, тую мудрасць і годнасць тутэйших людзей.

А крыху пазыней, калі я вучуўся ў Менску, бацька "прадстаўіў" мяне сваім сябрам па Купалаўскім тэатру – Глебу Глебаву і Уладзімеру Дзядзюшы. Асабістая на мене ўвага спыненая не была, бо калі пасъля сябровых абдымкаў і пацалункаў у цесную каморку пад лесьвіцай тэатру пачаў зьбірацца вольны ад спектаклю народ і Уладзімер загрымей нечым шклянім, Глеб Глебаў мякка сказаў: "Ідзі, хлопчык, у залю, там ужо пачынаецца..." З таго часу Купалаўскі тэатр на доўгія гады стаўся мне родным і быў найлепшай беларускай школай...

У сталіцы гады, калі яшчэ і думай пасъляваў і па жыцьцёвых аbstавінах больш за дзесяць гадоў жыў і працаўваў у Прывалтыцах, часта з задавальненнем слухаў радыёэтаратральную пастаноўку да болю роднымі галасамі Глебава, Дзядзюшки, Ржэцкай. Аднойчы ў часе рэдкага адпачынку ў Крыме, на канцэрце "Верасоў", калі гучала іхня візітніца пра Беларусь, вымушаны быў нізка скліпца ў крэсле ды закрыць твар даўноніямі: зашчымела сэрца, вільготным зрабілісі вочы... Жонка і дачка добра дапыталіся, што здарылася, а я нічога ня змог адказаць. Урэшце кініў гадамі наладжаны дабраўт і вярнуўся на Радзіму.

Пачуцьцё сорamu і няпяўнавартасці як беларус перажыў гадоў пятынаццаць таму, калі на будоўлі, дзе працаўваў, маладая інтэлігентная жанчына на чыстай беларускай мове запытала мяне аб тэрміне заканчэння будаўнічых работ. Прывітаўся і адказаў таксама па-беларуску, але потым гамонка, якая па маёй ініцыятыве расцягнулася амаль на гадзіну, дала-

ся мне цяжка: падсвյядомасць працаўала па-расейску. Мой моўны "спатыкач" быў успрынтыны суразмоўніцай тактоўна і спакойна. Не памятаю змешту размовы, але яе форма – размова беларусаў на сваёй роднай мове – засталася ў памяці як сустрэча зъ нечым радасным і съветльым.

Грэлі душу размовы з маленькімі ўнукамі, якія пачалі хадзіць у беларускі садок. Але нядоўга гэта было, яны ўжо "рускі".

Амаль сваім чалавекам стаўся Стасіліа Шушкевіч, якога колькі разоў рэнтнай сустракаў, ідуць на трамей-бусны прыпын: ён тады яшчэ жыў у нашым мікраараёне. Хапала съмесьці толькі вітацца, а як хацелася пагаманіць! Наколькі ён быў годным дзяржальным кіраўніком, настолькі ж і слабым палітыкам для таго складана-га часу і сядроў той кампартавесецкай зграі, што гуртавалася калі ўлады. Цяжка і сумна было бачыць, як яго, сумленнага і інтэлігентнага чалавека, скублі і елі "народны" дэпутаты, а найболльш імпэтна і прыкра гэта рабіў цяпрашні "народны прэзыдэнт".

Свайм быў амаль усе людзі, якія ў лістападзе 96-га зъбіраліся на плошчы Незалежнасці, дзе побач, у Доме ўраду, вырашаліся лёс Радзімы, але быў падман і здрада...

Цяжка, а потым агідна стала слухаць і глядзець беларуское радыё і тэлебачанне. Учорашина вясковыя дзяўчынкі з хлопцы ад мікрофона і тэлевізараў рабіліся кавалёвымі, чайкамі, зімоўскімі, дудзінавымі, азаронкамі. Калі тое, што яны агучываюць, на самой справе іхнія перакананіні, то ўражанне такое, быццам гэтыя людзі дасённяня ня ведаюць аб краху Савецкай імперыі.

Брыдка дагэту, што учорашина беларусы пад цікам пятай калёны з дзядзюлі сваёй мове, што ўсё эта робіцца па правілах гульні ў адных вароты, што за мой кошт гэты бруд і мана ўзьдзейнічаюць на съядомасць чытача-беларуса – у гэтым найважнейшай на сёньняшні дзень справе першым ёсць слова.

Шкада кіраўніку прадпрыемстваў і чыноўніку, якія слупяняюць і губляюць мову перед мікрофонамі ці тэлевізарамі: ня вedaюць ні сваёй, ні расейскай: "Со ста сімнаццацца паросяят на нехваткі фондав пагіблі сорок одні". Узялі ў прыклад з Лукашэнкі, які пару год таму, калі яго дапякля "жэншчынам", запрасіў спэцыялісту, пазаймаўся шыпячымі і съвісцячымі, мякімі і цвёрдымі і зараў прамаўляе на горшы за "выдатніка" расейскай мовы Дудзінава. Але гавары ён хоць па-ангельску, нешта ня тое робіцца з намі, калі адзін чалавек вырашает лад жыцьця і лёс беларусаў, добрый палове з якіх сорамна прызнаца сабе, што мы такія і чыям розумам жывем. Другая палова пра тое ня думае, чарка да шкварка – колі іхных інтарэсаў...

Паважаная рэдакцыя! Зь нецярпівасцю чакаю новай сустрэчы з Добрым Чалавекам. Жадаю, каб прысыніцца прэзыдэнт Беларусі, якім можна было бы ганарыцца... Чакаю вяртаньня на Радзіму Васіля Быкава, каб сустрэць і папрасіць прафесійніка... Хачу зразумець, чаму ў Японіі не існуе таварыства японскай мовы... Як навучыць другую палову беларусаў думачы... Чаму млеюць жанчыны ад Адама Глебуса, і, наагул, хо ён такі... Хацелася б з першага чытанаўня "уе-хадзь" у стасунку Граждана, Шніпа і сабакі. Захапляе аптымізм і актыўная жыцьцёвая пазыцыя Маленкай Варякі, разам з тым падставаў для аптымізму настолькі мала, што реальная са-мому зрабіцца вар'ятам...

Мае прывітаны і віншаваныне сонеку Касі!

З дзесяцігодзідззем дараджэння, "Наша Ніва"!

Уладзімер Лубенеўскі,
Менск

Адресы беларускіх школаў у Менску

Район гораду	Школы	Адрес
Заводскі	68	з. Ахоцкі, 17
Заводскі	Гімназія №14	Васыніцава, 10
Заводскі	131	Убарэвіча, 74
Кастрычніцкі	89	Лухавіцкая, 21
Кастрычніцкі	110	Берасцейская, 66
Ленінскі	2	пр. Ракасоўскага, 93
Маскоўскі	60	Лібкнэхта, 82
Партызанскі	72	Халмагорская, 59
Першамайскі	Гімназія №9	Сядых, 10
Першамайскі	190	Нікіфорава, 19
Фрунзэнскі	Гімназія №4	Кунцаушчына, 18

Адресы школаў з беларускамоўнымі класамі

Район гораду	Школы	Адрес
Заводскі	131	Убарэвіча, 74
Заводскі	210	Бачылы, 13
Кастрычніцкі	1	Чкалава, 3а
Кастрычніцкі	11	Асанапіева, 18
Кастрычніцкі	30	Жуковскага, 11
Кастрычніцкі	52	Кіжаватава, 70
Кастрычніцкі	71	Каржанеўскага, 29
Кастры		

ТВОРЧАСЬЦЫ

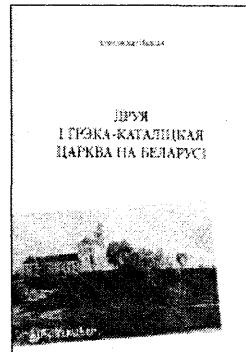
Спэцыяльная мэта беларусаў

Аляксандар Надсан. Друга і Грэка-Каталіцкая Царква на Беларусі, 1924—1938. Лёндан: Божым шляхам, 2001.

Друйскі кляштар марыяна — адзін з нешматлікіх асяродкаў беларускага руху ў Заходнім Беларусі ў 1920—30-х — на старонках беларускага друку ўжо заняў пачэнснае месца.

Адзіны беларускі кляштар "пры Польшчы", беларускія кананы, прыгатаваныне Уніі на беларускія землі... Ці сапраўды ўжо гэта было? Аляксандар Надсан на падставе дакументаў, што зберагаюцца ў лёнданскай Бібліятэцы імя Скарыны, адказвае ў сваёй брашуры на шмат якія гісторычныя пытанні. Як сведчаць дакумэнты, духоўнае начальства і ў Рыме, і ў Вільні разглядала беларускіх ксяндзоў, што выступалі за беларускі па духу і мове касцёл у Заходнім Беларусі як сродак навяртання ў католіцызм... Расей Гэта была "спэцыяльная мэта" беларусаў, пра якую яны самі дазналіся апошнім.

Друйскі кляштар заснаваў у 1924 г. віленскі біскуп Юры Матулеўіч, літвоўец па нацыянальнасці. Меркаваны аўтара, што Матулеўіч сустрэўся ўпершыню з беларускім адроджэнскім рухам у Вільні ў 1918 г. (як стаўся біскупам), можна аспрэчыць. З 1907 г. Матулеўіч быў прафэсарам Пецярбургскай духоўнай акадэміі, з 1909 г. — віце-рэкторам. У той самы час прафэсарам катэдры старажытных моваў там быў Браніслаў Эпімах-Шыпіла, вакол якога круцілася ўся беларуская справа ў

Пецярбургу. Ягоныя студэнты А.Ц.-ікота (першыя беларускія марыянін з 1921 г.) і іншыя заснавалі беларускі гурток, да якога пазней далучыліся А.Станкевіч, В.Шутовіч і шмат хто іншэ. З 1912 г. працаўаў у Пецярбургу Ф.Абрантовіч, прафэсар філозофіі ў акадэміі ў 1914—1918 г. Таксама вучыўся А.Неманецківіч, з 1940 г. экзарх Беларускага Грэка-Каталіцкага Экзархату. Узгаданыя толькі тыя прозвішчы, якія шмат разоў сустракаюцца ў брашуры А.Надсана. Выглядзе на тое, што пра беларускія праблемы Матулеўіч ведаў іншэ да рэвалюцыі 1917 г.

У 1923 г. Матулеўіч пісаў у Рым — прасіў дазволу заснаваць Друйскі кляштар і адзначаў, што задачай беларускіх марыянаў ёсьць навяртанне ўнію праваслаўных беларусаў. Матулеўіч дапускаў мягкы, у будучым беларускіх марыянаў за мяжой, у СССР ("Pacei"), але зноў жа сядр праваслаўных беларусаў. Вядома, што Рымскі Папа адказаў Матулеўічу лістамі 23 ліпеня і 10 жніўня 1923 г.; гаворка ў іх ішла аб працы друйскіх марыянаў выключна сярод беларусаў.

Не ўпершыню беларусаў ашукалі. Скончым словамі А.Надсана: для беларускіх съявтароў-марыянаў "Унія была не толькі спраўа таго ці іншага абраду... але жыццёвой патрэбай для ацаленых ранаў душы Беларускага народу". Але зь імі ніхто не лічыўся. Праца А.Надсана іншэ раз вучыць на верыць словамамі быццамі бы добрачыліцаў беларускага народу.

Валеры Пазнякоў

РОК-НЕМАУЛЯ

Пачалася падрыхтоўка да штогадовага фестывалю "Рок-немаўля", што адбудзеца 1—2 верасня ў Маладэчне. Маладыя гурты, што жадаюць узяць удзел, могуць звязацца на т. 7-48-09, 6-94-67 у Маладэчне і дасылаць свае запісы на адрас: 222310, Маладэчна, вул. Палівая, 39.

Па завядзені, на фасаде будуць іграць і відомыя гурты.

Зе варта быць

Эўрафутбол

9 жніўня трэх беларускіх клуба ("Белшына", БАТЭ і "Шахцёр") стартуюць у кваліфікацыйным раундзе Кубку ў ЭФА. Дома ў гэты дзень гуляе толькі "Шахцёр". Праўда, прымац ЦСКА з Сафіі ён будзе не ў сваім Салігорску, а ў Менску, на стадыёне "Дынама". Пачатак аба 19-й.

Зыезд Партыі Працы

8 жніўня адбудзеца зъезд Партыі Працы. Іншы раз за падобнымі мерапрыемствамі цікава паназіраць, асабліва калі ўліцьці, што гэта палітычная сіла стаіць за Ганчарыкам. Адбудзеца форум на 2-м паверсе хмарачосу Фэдэральнай прафсаюзаў на вул. Мельнікайтэ ў Менску. Пачатак аба 11-й.

Графіці ў Гомлі

11—12 жніўня ў Гомлі Моладэзвы Цэнтар "Гарт" аддзіць конкурс графіці. Імпрэза будзе адбывацца на працягу двух дзён з 12 да 15-й пад вінкамі гатэлю "Турист" (вул. Савецкая, 87).

Пазытыўны альбом

Выйшаў зборнік моднай музыкі "Беларускі TURBO-MIX&R". Гэта кампіляцыя альтэрнатыўнай танцавальнай беларускай, расейскай, ангельскамоўнай музыкі нашай краіны. У праекце бяруць удзел NRM, Long Play, Хлоп-Ч, Нео, Чехов, Палац, прадстаўленыя кампазіцыі з альбому "Я нарадзіўся тут". Прэзентацыя 9 жніўня з 19-й да 22-й на адкрытым пляцоўцы парку Чалюскінцаў.

Пра цікавыя мерапрыемствы, што маюць адбыцца ў нашых мясцінках, паведамляйце на адрас: drie@tut.by

Дзяніс Носяў

Руслан Равяка

44M²
апавяданье

Зымірок апошнім часам ня мог доўта знаходзіцца ў прыбіральні. У звычайнай, якую мае большасць з нас, тых, хто жыве ў шэрых шматпавярховіках.

Раней штодзень Зыміцер зализіў туды, набраўшы стосы газетай, лістоў, дакументаў, і працаўаў там гадзінамі.

Шмат хто зь пісменьнікаў, журналістай, навукоўцай ды прафесійных людзей мае асобныя працоўныя пакоі, з прыгожымі вялізнымі дубовымі сталамі. Зыміцер жыў у маленькай аднапакаёўцы, таму працоўным пакоем для яго была прыбіральня.

Я часта заходжу да яго. Раней амаль заўсёды адчыняла дзвіверы Зымітракова жонка — у баваўняным халаце на 4 гузікі. Яна працаваў пачакаць у адзінім пакоі кватэры, а сама грукала ў дзвіверы ўборнай: "Дзіма, выхадзі! К тебе Руслан прышёў!" Пасля таксама ішла ў пакой, і мне даводзілася, яшчэ некалькі хвілін пазіраць ці на яе, ці на актораў лацінамэрыканскіх сэрыялаў у старэнкім "Візіяі".

Гэтак мы разам чакалі, пакуль Зыміцер падсумуе нейкія свае вінікі і выйдзе да нас, пад гукі голаса-булілага бачка.

Урэшце, жонды надакуцьла чакаць — і яна збегла з падобнымі за царом. Таму розныя там рэвалюцыйнэры й леніны здолелі распрацаўваль пляны рэалізаціі сваіх ідэяў. А як прыйшлі да ўлады, яны ж якідзіла сваіх ворагаў у адзінчыкі. Кажаш, шмат садзіл і месца не было? Не, браце, яны рабілі гэта адмыслова, каб не пакідаць асобу сам-насам! І сёньня тое са мае, нават смыротнікі трываюць па дзвое. А наконт мяне.... Мабыць звычка, якую я на маю жаданья зьмяніць.

— Разумееш! — даводзіў ён мне — Празе, — кульнуўшы 100 грамаў размовы, кажу я. — Аднак, чаму толькі прыбіральня, а як жа адзінчыкі ў турме? Дарачы, чаму зараз, калі кватэра твая належыць толькі табе, ты ўсё адно праседжваеш шмат часу там? — Я тышчу пальцам у бок дзвіварэй з чырвонай плястыковай выявай сымбалю Брушэлю.

— У адзінчыках сядзелі толькі за царом. Таму розныя там рэвалюцыйнэры й леніны здолелі распрацаўваль пляны рэалізаціі сваіх ідэяў. А як прыйшлі да ўлады, яны ж якідзіла сваіх ворагаў у адзінчыкі. Кажаш, шмат садзіл і месца не было? Не, браце, яны рабілі гэта адмыслова, каб не пакідаць асобу сам-насам! І сёньня тое са мае, нават смыротнікі трываюць па дзвое. А наконт мяне.... Мабыць звычка, якую я на маю жаданья зьмяніць.

Прыкладна праз месяц Зымітрак пачаў высоківаць з прыбіральні праз колькі хвілін. Пасля зьнервавана сойгчалася па кватэрах, лаяўся, кляў ўсё ўсіх да вышыўшай чарку гарэлкі. Аднак супакаенне міналася хутка. Зноў ён, выварочваючы вантробы, пачынаў кідаць праклённы, зноў куляў чарку і да вечара напіваўся, як каморнік.

Праца спынілася, лясянулася пад халеру ўсе тэрміны ў рэдакцыі. Рэдактар неаднаразова папярэджваў...

Адбылося ўсё гэта, з-за нейкага суседа наверсе, што прыдбаў котку.

Калі тая пачала марцаўаць, немым голасам заклікаючы да сябе катоў, гаспадар зачыніў яе ў прыбіральні. Енкі ў лімант, падобны да плачу немаўляці, апанавілі "стаяць", не даючы Зымітру плећна працаўца. Акустыка ў савецкіх

за чаркаю. — У нашым імклівым жыцці, у сучасным перанаселені-урбанізаваным съвесьце, чалавек знаходзіцца пад ціскам грамадзтва. Чужаніцы атачаюць асобу паўсюль — на вуліцы, на працы, у грамадзкім транспарце, у сям'і. Гэта выклікае незадаволеніе, занядбаныя Божага дару, дадзенага кожнаму з нас. Грамадзтва аплютае чалавека з маленствам, зь дзіцячага садка. Таму адзінае месца, дзе асоба застаецца сам-насам са сваімі думкамі — гэта прыбіральня. Тамака чалавек адпачывае ад тысячаў іншых. 100 грамаў адзіноты, 4 m² — вось што зараз патрэбна большасці з нас.

— Добра, — кульнуўшы 100

грамаў размовы, кажу я. — Аднак, чаму толькі прыбіральня, а як жа адзінчыкі ў турме? Дарачы, чаму зараз, калі кватэра твая належыць толькі табе, ты ўсё адно праседжваеш шмат часу там?

— Я тышчу пальцам у бок дзвіварэй з чырвонай плястыковай выявай сымбалю Брушэлю.

— У сёньня тое са мае, нават смыротнікі трываюць па дзвое. А наконт мяне.... Мабыць звычка, якую я на маю жаданья зьмяніць.

Празе, — кульнуўшы 100

грамаў размовы, кажу я. — Аднак, чаму толькі прыбіральня, а як жа адзінчыкі ў турме? Дарачы, чаму зараз, калі кватэра твая належыць толькі табе, ты ўсё адно праседжваеш шмат часу там?

— Я тышчу пальцам у бок дзвіварэй з чырвонай плястыковай выявай сымбалю Брушэлю.

— У сёньня тое са мае, нават смыротнікі трываюць па дзвое. А наконт мяне.... Мабыць звычка, якую я на маю жаданью зьмяніць.

Празе, — кульнуўшы 100

грамаў размовы, кажу я. — Аднак, чаму толькі прыбіральня, а як жа адзінчыкі ў турме? Дарачы, чаму зараз, калі кватэра твая належыць толькі табе, ты ўсё адно праседжваеш шмат часу там?

— Я тышчу пальцам у бок дзвіварэй з чырвонай плястыковай выявай сымбалю Брушэлю.

— У сёньня тое са мае, нават смыротнікі трываюць па дзвое. А наконт мяне.... Мабыць звычка, якую я на маю жаданью зьмяніць.

Празе, — кульнуўшы 100

грамаў размовы, кажу я. — Аднак, чаму толькі прыбіральня, а як жа адзінчыкі ў турме? Дарачы, чаму зараз, калі кватэра твая належыць толькі табе, ты ўсё адно праседжваеш шмат часу там?

— Я тышчу пальцам у бок дзвіварэй з чырвонай плястыковай выявай сымбалю Брушэлю.

— У сёньня тое са мае, нават смыротнікі трываюць па дзвое. А наконт мяне.... Мабыць звычка, якую я на маю жаданью зьмяніць.

Празе, — кульнуўшы 100

грамаў размовы, кажу я. — Аднак, чаму толькі прыбіральня, а як жа адзінчыкі ў турме? Дарачы, чаму зараз, калі кватэра твая належыць толькі табе, ты ўсё адно праседжваеш шмат часу там?

— Я тышчу пальцам у бок дзвіварэй з чырвонай плястыковай выявай сымбалю Брушэлю.

— У сёньня тое са мае, нават смыротнікі трываюць па дзвое. А наконт мяне.... Мабыць звычка, якую я на маю жаданью зьмяніць.</p

Канстатацый

Жыцьцё

Сяргей Абламейка

Дзе б вы ні спыніліся, вы заўсёды станеце ў неката на дарозе.

Сэнс і бессэнсоўнасць жыцьця злучаныца ў боль па ім.

Трагічнага ў нашым жыцьці значна больш, чым мы ад яго чакаем і гатовыя прыняць.

Як добра магло бы скласціся нашае жыцьцё, калі б мы яшчэ дзеўстві ведалі, што людзі ня толькі памыляюцца, але й ня хочуць нічога ведаць аб гэтым. І якім разумнымі мы былі б, калі б загадзя ведалі, што людзей ня толькі ня трэба клікаць пад свае сцягі, але й самім ня трэба ставацца пад чысьці...

Добра было б, каб мы яшчэ ў маладосці разумелі, што да нас нікому ніяма справы. А калі і ёсьць, дык часьцей для таго, каб зрабіць сваю справу за наш кошт.

Чым менш будзем спадзявацца ад жыцьця, тым большым, уявіцца тое, што ад яго атрымаем.

У кожнага з нас — свае ўзыёты. І ва ўсіх — адна памылка: мы чакаем вяршыні тады, калі стаім на ё...

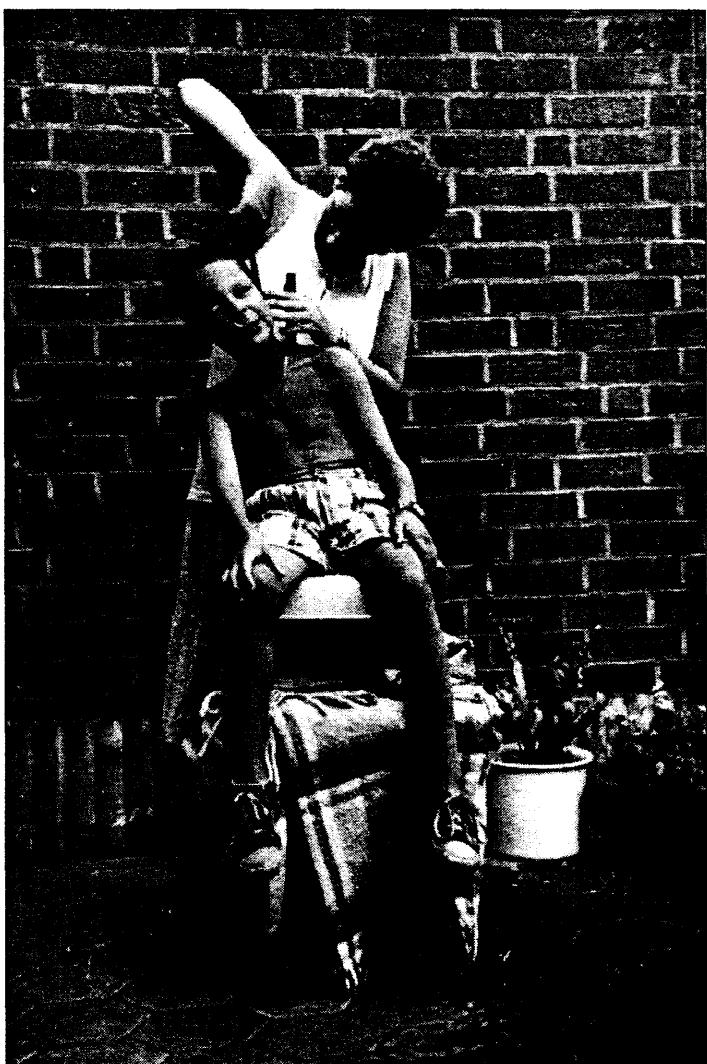
Перш чым выказаць сваю думку, добра падумайце, ці сапраўды цікавіцца вашым меркаваннем.

Нехта нечага ўсё жыцьцё хоча, а нехта гэта ўсё жыцьцё робіць. Розыніца.

Дабрыйна да патрэбных людзей прыношыць страты.

Часцей пытайце сябе, што застанецца па вас пасъялі съмерці. Гэта дапаможа вам пазбавіцца ад некаторых жарсыцяў і надацьць вашаму жыцьцю новы сэнс.

Ня ўсе ведаюць, куды ісьці. Таму тыя, хто ведае, — карысныя для іншых. Бяды ў тым,

Анатоль Кішчук

Прыватныя аўвесткі

Вітаны
Вітаем Барыса Тумара, зычым яму зрабіць хоць бы частку таго, што зрабілі для Беларусі Глебіч і Бураўкін. Прадстаўнікі пакаленія 80—90-х
Юля! Віншую цябе з Днём народзінаў. Ты самая прыгожая. Андрэй

Вокны, дзвіверы

Флінтычныя дзвіверы, драўляныя вонкі са шклопакетам. Вырабляем, ставім, гарантуюм якасць. Т.: 247-98-31

іздзі

Бо Бог адзін і адзін пасярэднік між Богам і людзімі — чалавек Христос Ісус, што аддаў Сібя за ўсіх. 1 Цім. 2, 5

Пакайцеся, ды ніхай кохніх з Вас ахрысціцца ў імя Ісуса Хрыста дзеля адпушчэння греху. Дзяян. 2, 38

Чорны Вой, ты ведаеш Егарте humanum est. Можа, хопіць крывацца. Амго te. Nirvana

Хай кохні маскоўскі халуй — гэта ваш гаспадар, ды толькі і ѿвтар па гэта натхнёна съялаўц? А.Мельнікай

Не правы чалавека галоўнае для беларусаў, а незалежнасць і слава, бо не бывае "правы чалавека" пад аўкапцій. Андрэй Мазыка

Кірыла, Антона... Хто там яшчэ? 11 жніўня — 50 дён бяз музыкі і камп'утара. Гэта реальная! The Durനя Галава

КУПОН БЯСПЛАТНАЙ ПРЫВАТНОЙ АБВЕСТКІ

Запоўніце гэты купон, і мы надрукуем Вашу аўвестку (ня больш за 15 словаў) бясплатна. 220050, Менск, а/с 537

Тэкст

Імя і прозвішча
Адрес, тэлефон

Водгукі Маланкаадвод ці маланкапрымач?

Каб засыцерагчы свой дом аб пернуо, трэба мець громаадвод, ці, правільней, маланкаадвод. На жаль, нашмат лягчэй змайстраваць "маланкапрымач". Аб чым і съведчыць мацэрыял, зъмешчаны ў "НН" ад 30 ліпеня 2001 г. Справа ў тым, што калі маланка трапляе ў маланкаадвод, эта — няштатная ситуацыя. Маланкаадвод для таго і прызначаны, каб "адводзіць" маланку, разраджаючы атмасферную электрычнасць ня "гучным" іскравым разрадам, а ціхім каронным. Электрычнасць праста "съцякае" з вастрыя маланкаадводу.

Толькі на канцы вастрыя ўтвараючыца неабходны патэнцыял (нагадаю, што звыкнае нам напружанне — эта рознасць патэнцыялаў). Калі ж вастрыё прыгніць, напрыклад, шарыкам, пятлі і г.д., гаспадар можа быць упэўнены: маланка ў ягоную хату будзе трапляць разгуляряна (на тое й "маланкапрымач"). Так што ня ўсім энцыклапедыям трэба давяраць.

Аляксандар Батура, в. Садкі (Капыльшчына)

Ня трэба песняў

у "НН" ад 25 чэрвеня Ігар Лялькоў, аўтар артыкулу "Адвечная песня", піша пра першыя крокі пасылаўнай беларускай эміграцыі. Кажа пра ейныя намеры, цяжкасці ды заадні пераконвае чытачу "НН" ды ўвесе съвету ў няздатнасці беларусаў дытворчага арганізацыйнага жыцьця, няздатнасці нашай эміграцыі дараўніця эміграцыям палякаў, балтаў, украінцаў.

У 1948 г. беларуская эміграцыя толькі пачыналася. Не было яшчэ беларускіх нацыянальных арганізацый, апрача "Хаўрусу" у Францыі, створанага старой беларускай эміграцыяй (Мікола Абрамчык і Лявон Рудзілеўскі згуртавалі вакол сябе беларускіх работнікаў, выдавалі газету) ды Згуртаваныя Беларусаў у Вялікай Брытаніі. Першы Агульны Зьезд якога адбыўся ў студзені 1947 г. На ім беларускія дзеячы-незалежнікі Францыі і Англіі думалі пра шляхі арганізацыі жыцьця ўсіх беларускіх эміграцыі. Для гэтага трэба было арганізаціа зьезд прадстаўнікоў яе па магчымасці з усіх куточку съвету. І ужо сама задума Сусъветнага Зьезду беларускай эміграцыі і, тым больш, звязаныя зь ёю, было пазыўным, правільнym, нават неабходным крокам. Другім пазытывам Першага Сусъветнага зьезду беларускай эміграцыі было амбэркаванье і апрацоўка галоунага іздзялігічнага і практичнага напрамку дзеяньня для ўсіх незалежнікаў беларускіх эміграцыі, пададзенага ў пастановах-рэзоляцыях зъезду.

І прайада, што Зьезд быў "ніядалай спробай аўяднання паваеннаі беларускай эміграцыі". Зъезд такіх заданьняў перад собой ня ставіў. Да што значыць "аб'яднан'е"?! Ці можна, прыкладам, аўяднацьых, хто за незалежнасць Беларусі, з тымі, хто супраць незалежнасці, а за ўлучэнне Беларусі ў Расею?

І на ставіце Першы Сусъветны зъезд беларускай эміграцыі заданьня "дагнаць і перагнаць Амэрыку" — дараўніця эміграцыям палякаў, балтаў ды Украінцаў.

Запачатканы Зъездам Фенду 25 Сакавіка існуе па сёньня ў фінансаве дзеяньні Рады І Ураду БНР.

Paica Жук-Грышкевіч, Таронта

Паштовая скрынка

Ганыне С. з Койданава. Гановэрскі адрас Розанава калі й ведаюць, дык у ПЭН-Цэнтры Т.: (017) 213-34-61.

Міколу Д. з Менску. Мы ня можам з Вамі пагадзіцца. Вашая пазыцыя яскрава анатылічніца.

Зыміту Л. з Менску, Сяргею П. з Барысава, Аляксандру Б. з Садкі. Пішуць сваю "Беларусь праз сто гадоў" на варта надаваць гэтулькі ўвагі рэчам агульным. Лепш засядзіцца на прыгніціах. Усе мы, беларускія патрыёты, ведаєм, якай мова ў сымболікі павінны быць у нація дзяржавы, а вось пасправаце ўвагі, якай праці гадоў будзе архітэктура варшава места ці вёскі, або чым людзі будуть харчавацца, або як будуть бавіць вольны час... Но надакуцьла ўжо чытаце пра перападзелы съвету, Расеі ды глябальнікі катаклізмы.

Уладзіславу Ж. з Менску. Спартовая часопісі на беларускай мове пакуль што, на жаль, ніяма.

РАГНЕДЗЕ АЛЯХНОВІЧ — 70

За сямідзесяцгадовым юблеем

Віншуе Ксеняка і Андрэйка

Яшча матуля і татуя

Віншуюць родную бабулю

Жадаюць моцнага здароўя

Гедкоў надалей многа многа

Ішча выдатнага настрою

І слухаць радыве "Свабода"

Чытаць газету "Наша Ніва"

І друкарства ў ёй таксама

Прыспышваць нарыход "адліг"

Жадаюць мы бабулі, маме!

Дзеци, унукі

Кнігі: пошук, кансультатыў, літаратура пад замову. У.Арлоу "Адкуль наш род"; У.Арлоу, Г.Сагановіч "Дзесяці ваку беларускай гісторыі"; У.Арлоу "Сымбаль Бацькаўшчыны"; В.Быкау "Крыкі шлях"; К.Тарасаў "Памяль пра легенды"; М.Ермаловіч "Беларускі дзяржава ВКЛ"; Энцыклапедыя "Хто ёсьць хто сарад беларусаў съвету"; М.Раманюк "Беларускія крыжы"; А.Белы "Хроніка белай Русі"; Мэтрыка ВКЛ (кніга і камплект); М.Анімпадысту "Атэзкосты"; "Беларускі рок-н-рол"; Л.Вольскі "Фотаальбом"; Адам Глебус "Скрыжаваны"; А.Туровіч "Корпус" і інш.

Тэл. для даведак 229-27-89 — Алеся (з 11.00 да 21.00)
Шонданепо У Палацы культуры Трактарная з-ду (з 10.00 да 14.00)

VYBARY.ORG

Беларуская група садка №314 шукае дэльвю выхавальніц. Вымогі: добрых харарактар, пэдагагічнай адукцыі, валоданьне мовай. Добрая ўмовы працы. Звязацца на тэлефон 251-95-90 да Марыны Вайцяховіч.

Прадаю:

Кнігі — поштой: М.Раманюк "Беларускія народныя крыжы", З.Пазыняк "Глэрэя Патрыя", заб. тв. У.Кароткевіча ў 8 т. і інш.

Вышлю каталог: 220030 Менск-30 а/с 195, Яну; janka_cit@yahoo.com; Тэл.: 258-43-54.

Езус Хрыстус ствараў для жыдоў рэлігію, якую яны не прынялі, і таму яна стала сусьветнай. Адам Міцкевіч ствараў для ліцьвініа літаратуру, да якой яны не дарасці, і таму яна стала сусьветнай.

З Архіву Супольнасці Літвы.

Хто верыць у Сына, мае вечнае жыцьцё, а хто у Сына ня верыць, на ўбачыць жыцьця, але гену бокі будзе на ім. Ген. 3, 36.

БЕЛАРУСКАЯ ЭВАНГЕЛЬСКАЯ ЦАРКВА
Набажэнстві штогодзело ў Менску а 10-й: Любімава 21-56, т. 279-71-31, 270-89-87; штогодзело ў Асіповічах а 17-й: Леніна 40, т. 20-840; шточыцьвер у Барысаве а 18-й: Ватуціна 38-45. Т. 54-908; шточыцьвер у Маладзечне а 18-й: Аспіненкі 54. Т. 3-18-76

Літаратура — гэта думка вольнага чалавека, — так сказаў Ян Пітроўскі.
З Архіву Супольнасці Літвы.

Наша Ніва
незалежная газета
заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991
галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»:
С.Вольскі (1906), А.Уласаў (1906-1914),
Янка Купала (1914-1915